

METSO-seurantatyöryhmän valmistelumuistio Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmaksi (METSO) vuosille 2026–2040

17.6.2025

Sisällys

YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE	3
1 Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelma (METSO)	6
2 Tausta	7
2.1 METSO-ohjelman kannalta keskeiset strategiat ja ennallistamisasetus.....	7
2.2 METSO-ohjelman suhde Helmi-elin ympäristöohjelmaan.....	9
2.3 Johtopäätökset METSO-ohjelmakaudelta 2008–2025.....	10
2.4 Toimintaympäristön muutokset	11
3 METSO-ohjelman 2026–2040 tavoite.....	12
4 Ohjelman toimenpiteet	13
4.1 Ohjelman kesto ja kohdentuminen.....	13
4.2 METSO-ohjelman ja Helmi-elin ympäristöohjelman yhteistyö.....	13
4.3 Luonnontieteelliset valintaperusteet ja niiden kehittäminen	14
4.4 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen	17
4.4.1 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen yksityismailla	17
4.4.2 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen valtion mailla	19
4.4.3 Valtion maiden alue-ekologisen verkoston kehittäminen.....	20
4.5 Talousmetsien luonnonhoito	21
4.5.1 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus yksityismetsissä	21
4.5.2 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus valtion mailla	23
4.6 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen ja monimuotoisuuden edistäminen kuntien omistamilla alueilla.....	24
4.7 Ympäristöllisten tarjouskilpailujen pilotointi	25
4.8 Informaatio-ohjaus ja koulutus.....	26
4.8.1 Talousmetsien luonnonhoidon edistäminen metsänhoidossa.....	26
4.8.2 Metsään.fi-palvelussa esitettävän luontotiedon kehittäminen	27
4.8.3 Metsäalan toimijoiden koulutus.....	28
4.9 Viestintä	28
4.10 METSO-ohjelman organisointi ja yhteistyö.....	29

4.11	Tutkimus- ja kehittämistarpeet	30
4.12	METSO-ohjelman seuranta ja arviointi	32
4.12.1	Ympäristöhallinnon luonnonsuojelualueiden paikkatietokokonaisuuden uudistaminen	32
5	Yhteenveto METSO-toimenpideohjelman toimenpiteistä ja kustannuksista	33
6	Lähteet ja taustamateriaalit	35
	LIITTEET.....	39
	Liite 1. METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden jakaantuminen ohjelmien kesken vuosina 2026–2030	39
	Liite 2. Ehdotetut METSO-ohjelman toimenpiteet vuosille 2026–2040.....	42
	Liite 3. Eriävä mielipide.....	47

YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE

Ympäristöministeriö asetti 13.8.2024 alkaen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) seurantatyöryhmän ohjelman vuoden 2025 loppuun saakka kestävälle toimikaudelle. METSO-ohjelman seurantatyöryhmä keskittyi nykyisen ohjelmakauden arviointiin sekä tulevan ohjelmakauden valmisteluun. Seurantatyöryhmä toimi METSO-ohjelman jatkokauden valmistelun laajapohjaisena työryhmänä.

Valtioneuvosto on Helmi-elinympäristöohjelmaa koskevassa periaatepäätöksessään vuonna 2021 linjannut, että ennen valtioneuvoston METSO-ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen päättymistä vuonna 2025 valmistellaan päätös itsenäisen METSO-ohjelman jatkosta ja kestosta. Valmistelutyössä tulee ottaa huomioon METSO- ja Helmi-ohjelmista saadut kokemukset.

Seurantatyöryhmän kokoonpano oli seuraava:

Puheenjohtaja

ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen, ympäristöministeriö

Varapuheenjohtaja

metsäneuvos Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö

Jäsenet (suluissa varajäsen)

ympäristöneuvos Esa Pynnönen, ympäristöministeriö

(ympäristöneuvos Maarit Loiskekoski)

johtava asiantuntija Katja Matveinen, maa- ja metsätalousministeriö

erityisasiantuntija Atro Andersson, valtiovarainministeriö

ylitarkastaja Jani Seppälä, Uudenmaan ELY-keskus

(ryhmäpäällikkö Lauri Puhakainen, Etelä-Savon ELY-keskus)

luonnonhoidon johtava asiantuntija Riitta Raatikainen (31.12.2024 saakka), luonnonhoidon johtava

asiantuntija Terhi Ajosenpää 3.6.2025 alkaen, Suomen metsäkeskus

(erityisasiantuntija Riikka Salomaa)

Liisa Korpela, Etämetsänomistajien liitto ry

(Jaakko Temmes)

Ilmasto- ja metsäasiantuntija Kaisa Kosonen, Greenpeace

(metsäasiantuntija Matti Liimatainen)

ympäristöpäällikkö Tommi Maasilta (31.12.2024 saakka), ympäristöpäällikkö Päivi Paavilainen 1.4.2025 lähtien, Suomen kuntaliitto

(ympäristönsuojelusuunnittelija Tarja Marsh, Turun kaupunki)

tutkimusprofessori Matti Koivula, Luonnonvarakeskus

(erikoistutkija Leena Hamberg)

kenttäpäällikkö, ympäristöasiantuntija Markus Nissinen (31.12.2024 saakka), kenttäpäällikkö,

ympäristöasiantuntija Heli Siitari 29.1.2025 lähtien, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

(metsäasiantuntija Lea Jylhä)

järjestöpäällikkö Ilpo Puputti, Metsäalan asiantuntijat ry

(neuvottelupäällikkö Ari Teittinen)

tiimivastaava Marko Sievänen, Metsähallitus, julkisten hallintotehtävien yksikkö

kestävän kehityksen päällikkö Antti Otsamo, Metsähallitus Metsätalous Oy

(ympäristöasiantuntija Pia-Maria Thomssen)

luontopolitiikan päällikkö Helena Herttuainen, Metsäteollisuus ry
(metsäjohtaja Karoliina Niemi)
verksamhetsledare Camilla Sederholm, Natur och Miljö rf
(Birthe Weijola)
ympäristöpäällikkö Anniina Kostilainen, Sahateollisuus ry
(metsäjohtaja Ilpo Pentinpuro)
monimuotoisuusasiantuntija Liisa Toopakka, Suomen luonnonsuojeluliitto
(toiminnanjohtaja Tapani Veistola, ympäristöpäällikkö Antti Heikkinen 17.9.2024 lähtien)
yksikönjohtaja Aino Juslén, Suomen ympäristökeskus
(ryhmäpäällikkö Peter Kullberg)
metsäasiamies Anders Portin, metsäasiamies Mats Holmgård 20.1.2025 lähtien, Svenska
lantbruksproducenternas centralförbund
(puheenjohtaja Mats Nylund)
johtava asiantuntija Lauri Saaristo, Tapio Oy
metsäasiantuntija Mai Suominen, WWF
(ohjelmajohtaja Petteri Tolvanen)

Pysyvät asiantuntijat ja sihteerit
vanhempi tutkija Kaisu Aapala, Suomen ympäristökeskus
projektipäällikkö Kimmo Syrjänen, Suomen ympäristökeskus
tutkija Susanna Anttila, Suomen ympäristökeskus
tutkija Terhi Koskela, Luonnonvarakeskus

Seurantatyöryhmän tehtävänä oli arvioida nykyisen METSO-ohjelman toteutumista sekä käsitellä METSO-ohjelman vuosien 2026–2040 keskeisimpiä linjauksia. Seurantatyöryhmä kokoontui yhteensä 14 kertaa ohjelman valmistelun aikana. Seurantatyöryhmä kuuli kokouksissa esityksiä jäsenten ja pysyvien asiantuntijoiden lisäksi seuraavilta työryhmän kuultaviksi kutsutuilta ulkopuolisilta asiantuntijoilta ja tutkijoilta: Henna Birkman, Sini Harvo, Petri Heinonen, Paula Horne, Hanna-Leena Keskinen, Aija Kukkala, Mikko Kuusinen, Sarita Laine, Erika Latva-Kyyny, Maija Mussaari, Raisa Mäkipää, Olli Ojala, Riikka Paloniemi, Niina Riissanen, Miia Saarimaa, Juha Siitonen, Janne Tyynismaa, Esa-Jussi Viitala ja Maaret Väänänen. Seurantatyöryhmä kuuli työssään kolmea tiedepaneelia: Suomen Luontopaneelia, Suomen Ilmastopaneelia ja Metsäbiotalouden tiedepaneelia. Työryhmä kiittää kaikkia asiantuntijoita ja tutkijoita saamastaan palautteesta.

Seurantatyöryhmän muistioon sisältyy yksi eriävä mielipide. Seurantatyöryhmä luovuttaa vapaaehtoisen METSO-toimenpideohjelman valmistelua tukevan ja toimenpide-ehdotuksia sisältävän valmistelumuistionsa kunnioittavasti ympäristöministeriön käyttöön.

Helsingissä 11.6.2025

Päivi Gummerus-Rautiainen
Ville Schildt

Terhi Ajosenpää
Helena Herttuainen
Aino Juslén
Liisa Korpela
Anniina Kostilainen

Atro Andersson
Mats Holmgård
Matti Koivula
Kaisa Kosonen
Katja Matveinen

Antti Otsamo
Ilpo Puputti
Lauri Saaristo
Camilla Sederholm
Marko Sievänen
Mai Suominen

Päivi Paavilainen
Esa Pynnönen
Riikka Salomaa
Jani Seppälä
Heli Siitari
Liisa Toopakka

Susanna Anttila
Terhi Koskela
Kaisu Aapala
Kimmo Syrjänen

1 Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelma (METSO)

Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelma (METSO) vuosille 2026–2040 tulee olemaan ensimmäinen vuonna 2023 voimaan tulleen uuden luonnonsuojelulain mukainen vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelma. Luonnonsuojelulain 14 §:n mukaan luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi vapaaehtoisin keinoin voidaan laatia elinympäristöjen, luontotyyppien ja eliölajien suojelua ja niiden tilan parantamista koskevia toimenpideohjelmia. Toimenpideohjelmassa on määriteltävä usean vuoden määrälliset ja laadulliset tavoitteet luonnon monimuotoisuutta edistäville toimenpiteille, ministeriöiden ja valtion viranomaisten vastuut sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta. Vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelman hyväksyy valtioneuvosto. Toimenpideohjelma laaditaan valtakunnallisesti merkittävien luonnonarvojen edistämiseksi ja turvaamiseksi, mutta ohjelma voidaan laatia myös alueelliseksi. Petteri Orpon hallitusohjelmassa (jäljempänä hallitusohjelma) on sitouduttu jatkamaan METSO- ja Helmi-ohjelmia.

METSO-toimenpideohjelmasta käytetään jäljempänä tässä muistiossa nimitystä METSO-ohjelma. METSO-ohjelma on tarkoitus toteuttaa kahdessa jaksossa. Ensimmäisellä viiden vuoden jaksolla vuosina 2026–2030 ohjelma toteuttaa kansainvälisiä ja kansallisia monimuotoisuustavoitteita. Ohjelman toimenpiteet toteuttavat myös Helmi-ohjelmassa alustavasti vuosille 2026–2030 asetettuja metsäisiä elinympäristöjä koskevia tavoitteita, sekä muita tässä METSO-seurantatyöryhmän valmistelumuistiossa määriteltyjä tavoitteita ja toimenpiteitä. Toimenpideohjelman tavoitteet vuosille 2031–2040 integroidaan kansallisen ennallistamissuunnitelman toteutukseen ja seurantaan.

Ohjelman toimenpiteiden rahoituksesta päätetään erikseen valtion menokehysten ja hyväksytyjen valtion talousarvioiden puitteissa. METSO-ohjelmassa keskitytään niihin toimenpiteisiin, joita valtio pystyy edistämään vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelman keinoin.

METSO-ohjelmassa yksityiset metsänomistajat voivat vapaaehtoisesti tarjota alueitaan pysyvään tai määräaikaiseen suojeluun korvausta vastaan, tai toteuttaa talousmetsien luonnonhoitoa. Valmistelumuistiossa tarkastellaan niitä toimenpiteitä, jotka katsotaan mahdollisiksi toteuttaa ohjelmakauden aikana ja ohjelman keinoin. Muistiossa ei oteta kantaa strategiatason linjauksiin, jotka tulevat tarkasteltaviksi kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa. Valmistelumuistiossa ei tehdä päätösesityksiä asioista, joista valtioneuvosto on jo aikaisemmin päättänyt, tai joista on säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

Yksityisen rahoituksen keinoja kuten luonnonarvokauppaa kehitetään METSO-ohjelmasta riippumatta. Työhön osallistuu eri toimijoita, ja myös valtio on mukana luonnonarvokaupan kehitystyössä. Myöskään luonnonsuojelulain mahdollistamaa vapaaehtoista ekologista kompensatiota ei lueta mukaan METSO-ohjelman mukaisiksi toimiksi.

METSO-ohjelma tukee osaltaan ennallistamasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa. Kansallista ennallistamissuunnitelmaa laaditaan samanaikaisesti METSO-ohjelman uuden kauden valmistelun kanssa, mutta valmistelujen aikataulut poikkeavat toisistaan. Tavoitteena on saada kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnos valmiiksi 18.8.2026 mennessä. Lopullinen poliittisesti hyväksytty suunnitelma valmistuu tämänhetkisen aikataulun mukaan elokuussa 2027.

Vapaaehtoisen METSO-ohjelman on tarkoitus käynnistyä vuoden 2026 alusta. METSO-seurantatyöryhmän valmistelumuistiossa ei oteta kantaa kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Ennallistamissuunnitelman valmistuttua tehdään METSO-ohjelman toimenpiteiden ja tavoitteiden tarkistus, ja tavoitteet sovitetaan yhteen kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden kanssa.

METSO-ohjelman tavoitteet ja toteutus sovitaan ympäristöhallinnon uuteen aluehallintorakenteeseen sekä eri toimijoiden toimivaltasuhteisiin hallinnossa. Muistiossa ei esitetä sellaisia tutkimus- ja selvitystarpeita, jotka ratkaistaan muussa yhteydessä, esimerkiksi kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa.

2 Tausta

Vuosina 2018 ja 2019 julkaistujen luontotyyppien ja lajien uhanalaisuusarviointien mukaan lähes puolet Suomen luontotyypeistä ja 12 prosenttia Suomen lajeista on uhanalaisia (Kontula ja Raunio 2018, Hyvärinen ym. 2019). Uhanalaisten lajien osuus on kasvanut aiemmista arvioinneista, ja kehityssuunta on ollut heikkenevä lähes 60 prosentilla arvioiduista luontotyypeistä. Suurimmat syyt uhanalaistumiskehitykseen ovat elinympäristöjen väheneminen ja niiden laadullinen heikkeneminen. Arvioiduista metsälajeista uhanalaisia on yhdeksän prosenttia, ja lajien uhanalaisuusindeksin muutos oli metsissä vähäinen.

Tärkeimmät lajien ja metsäisten luontotyyppien uhanalaistumisen syyt ovat metsien talouskäytöstä johtuvat metsäelinympäristöjen muutokset. Ilmastomuutos on noussut sekä lajeille että luontotyypeille yhdeksi merkittävimmistä tulevaisuuden uhkatekijöistä myös metsäisissä elinympäristöissä.

Suomi on sitoutunut omalta osaltaan pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen. Tämä edellyttää nopeita ja kattavia toimia, jotka ovat tavoitteen kannalta tehokkaita, vaikuttavia ja oikeanlaisia. Mikään toimenpideohjelma ei yksin pysäytä monimuotoisuuden heikkenemiskehitystä. METSO-ohjelmalla pystytään kuitenkin parantamaan metsäisten elinympäristöjen ja niiden lajien tilaa suunnitelmallisilla, kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimilla.

2.1 METSO-ohjelman kannalta keskeiset strategiat ja ennallistamisasetus

YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen osapuolikokouksessa on asetettu luonnon turvaamisen tavoitteet vuoteen 2030. Yleissopimus on keskeisin kansainvälinen luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä ohjaava sopimus. Kansallinen luonnon monimuotoisuuden strategia 'Kansallinen luonnon monimuotoisuuden strategia ja toimintaohjelma vuoteen 2035' on valmistelussa ja sen pohjana ovat sekä YK:n että EU:n biodiversiteettitavoitteet. METSO-ohjelma on yksi näiden tavoitteiden toteuttamisen väline metsäelinympäristöissä, erityisesti suojelualueiden lisäämisen ja luonnon tilan parantamisen sekä talousmetsien luonnonhoidon osalta.

EU:n biodiversiteettistrategia 2030

Vuoteen 2030 ulottuva EU:n biodiversiteettistrategia julkaistiin vuonna 2020 (Euroopan komissio 2020). Strategian tavoitteena on saada Euroopan luonnon monimuotoisuus elpymään vuoteen 2030 mennessä. EU:n biodiversiteettistrategia painottaa suojeltujen alueiden lisäämistä ja luonnon tilan parantamista. Strategian avulla pyritään torjumaan seuraavia biodiversiteetin köyhtymisen tärkeimpiä syitä: maan- ja merenkäytön muutoksia, luonnonvarojen liiallista käyttöä, ilmastomuutosta, saastumista ja haitallisia vieraslajeja.

EU:n biodiversiteettistrategiassa määritetään tavoitteet ja sitoumukset, jotka on saavutettava vuoteen 2030 mennessä seuraavilla neljällä pääalalla: 1) Yhtenäinen suojelualueiden verkosto, 2) EU:n luonnon ennallistamista koskeva suunnitelma, 3) edellytykset muutoksen aikaansaamiselle ja 4) kunnianhimoinen maailmanlaajuinen biodiversiteettistrategia.

Kohdan 1) yhtenäinen suojelualueiden verkosto sisältää seuraavat tavoitteet:

- suojelee oikeudellisesti vähintään 30 prosenttia EU:n maa-alueista ja 30 prosenttia EU:n merialueista sekä integroi ekologiset käytävät osaksi Euroopan laajuista luontoverkoston
- suojelee tiukasti vähintään 10 prosenttia EU:n suojelualueista, mukaan lukien kaikki luonnontilaiset ja vanhat metsät
- hoitaa tehokkaasti kaikkia suojelualueita, määrittelee selkeät suojelutavoitteet ja -toimenpiteet sekä seuraa niiden toteutumista asianmukaisesti.

Biodiversiteettistrategian mukaisesti komissio tarkasteli vuoteen 2024 mennessä, onko EU saavuttamassa vuoden 2030 tavoitteensa, ja arvioi tarvetta lisätoimille strategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Arvion pohjalta tehtiin päätös ennallistamisasetuksen tarpeellisuudesta. Asetus sisältää pääosin kohdan 2) EU:n luonnon ennallistamista koskevan suunnitelman aihealueet ja tavoitteet.

EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti osana tiukkaa suojelua on tärkeää määritellä, kartoittaa, seurata ja suojella kaikki EU:n jäljellä olevat luonnontilaiset ja vanhat metsät (Euroopan komissio 2020). EU:n luonnontilaisten ja vanhojen metsien tarkastelua koskevat komission suuntaviivat julkaistiin vuonna 2023 (Euroopan komissio 2023). Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus laativat niiden pohjalta tarkastelun kansallisille määritelmille (Syrjänen ym. 2024). Valtioneuvosto hyväksyi maaliskuussa 2025 periaatepäätöksen, jossa määriteltiin kansalliset vanhojen metsien kriteerit ja samalla linjattiin luonnontilaisen metsän määritelmä Suomessa (Valtioneuvosto 2025).

Monimuotoisuutta tukevilla alueilla (OECM - Other Effective Area-based Conservation Measures) tarkoitetaan muita kuin varsinaisia luonnonsuojelualueita, joiden käytössä turvataan tehokkaasti ja pitkäjänteisesti alueella esiintyvät luontoarvot. Monimuotoisuutta tukevilla aluepohjaisilla keinoilla on tärkeä rooli 30 prosentin suojelutavoitteiden saavuttamisessa maailman maa- ja merialueilla vuoteen 2030 mennessä (Euroopan komissio 2020).

EU:n metsästrategia ja Kansallinen metsästrategia

EU:n parlamentin päätös EU:n uudesta metsästrategiasta 2030, 'Euroopan kestävä metsätalous', julkaistiin syyskuussa 2022 (Euroopan komissio 2022). Siinä tarkastellaan laajasti metsien tuottamien monipuolisten ekosysteemipalvelujen käyttöä, ylläpitoa ja tilan parantamista kestävyden näkökulmasta. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen sekä biologisen monimuotoisuuden parantaminen ovat mukana strategiassa. EU:n metsästrategia korostaa EU:n biodiversiteettistrategian tapaan luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojelun tärkeyttä. Metsien suojelu on ratkaisevan tärkeää biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Kansallinen metsästrategia 2035 tavoittelee kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille (Maa- ja metsätalousministeriö 2023). Strategian mukaan kestävä metsänhoidon tavoitteena on varmistaa erilaisten metsien tuottamien ekosysteemipalveluiden tasapainoinen saatavuus sekä tukea ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen hillintään liittyviä toimia sekä metsäluonnon monimuotoisuudelle asetettuja tavoitteita. Strategia ottaa ennakoiden ja ajanmukaisesti huomioon kokonaisvaltaisen kestävä kehityksen sekä metsien merkityksen ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Yksi strategian tavoitteista on kääntää talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehitys elpymisuralle. Strategian toimenpiteenä on arvioida METSO- ja Helmi-ohjelmien talousmetsätoimien vaikuttavuus sekä turvata niiden rahoituksen jatkuminen ja laajentamisen mahdollisuudet.

EU:n ennallistamisasetus ja kansallinen ennallistamissuunnitelma

Vuonna 2024 voimaan tullut EU:n asetus luonnon ennallistamisesta (Euroopan komissio 2024) on osa EU:n biodiversiteettistrategian toteutusta. Ennallistamisasetus tehostaa lintu- ja luontodirektiivejä sekä vesipuute- ja meristrategiadirektiivejä.

Ennallistamisasetuksen yleistavoitteena on ottaa käyttöön koko EU:n alueella ennallistamistoimenpiteitä, jotka kattavat vähintään 20 prosenttia asetuksen soveltamisalaan kuuluvista maa- ja merialueista ja ekosysteemeistä vuoteen 2030 mennessä sekä kaikki ennallistamisen tarpeessa olevat ekosysteemit vuoteen 2050 mennessä. Kukin jäsenvaltio laatii kansallisen ennallistamissuunnitelman ja elinympäristökohtaiset ennallistamistavoitteet. Suomessa METSO- ja Helmi-ohjelmat ovat keinoja toteuttaa kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteita. Kansallinen ennallistamissuunnitelma laaditaan valtioneuvostossa ympäristöministeriön johdolla ja työ käynnistyi vuonna 2024. Luonnoksen ennallistamissuunnitelmasta on määrä valmistua 18.8.2026 ja se tulee toimittaa komissiolle 1.9.2026 mennessä. Suunnitelma valmistellaan ohjausryhmässä, viidessä teemaryhmässä sekä projektiryhmässä, joita vetävät ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijat. Lopullinen poliittisesti hyväksytty suunnitelma valmistuu tämänhetkisen aikataulun mukaan elokuussa 2027.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelussa keskeistä on monimuotoisuutta edistävien ja turvaavien toimien ja tavoitteiden määrittely. Ennallistamissuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet voivat käsittää suojeluverkon kehittämistä, talousmetsien luonnonhoitoa, elinympäristöjen ennallistamista, muuttuneiden elinympäristöjen palauttamista tai muita tilaa parantavia toimia. Perinteisen ennallistamisen lisäksi toimenpiteet voivat olla lahoppuuston, lehtipuuosuuden ja järeiden säästöpuiden ylläpitoa tai lisäämistä talousmetsissä, pienvesien kunnostusta, puiden istutusta ja pölyttäjien huomioon ottamista. Kohde voidaan myös jättää luonnontilaistumaan.

Vapaaehtoiset keinot ovat osa ennallistamisasetuksen ja -suunnitelman toimeenpanon keinovalikoimaa. METSO-ohjelmalla toteutetaan erityisesti ennallistamisasetuksen artiklaa 4, joka sisältää metsäisten luontodirektiivin luontotyyppien tilan parantamisen, sekä artiklaa 12, jossa tavoitteena on vahvistaa metsien monimuotoisuudelle tärkeitä rakennepiirteitä. Luontodirektiivin metsäisistä luontotyypeistä osa on yleisiä ja laajapinta-alaisia, osa luontaisesti suppeita ja harvinaisia. Luontotyyppien lisäksi ennallistamisasetuksella parannetaan luonto- ja lintudirektiivin lajien tilaa.

Ennallistamisasetuksen mukaan tarvittavat ennallistamistoimet tehdään vuoteen 2030 mennessä 30 prosentilla direktiiviluontotyyppien siitä pinta-alasta, joka ei ole hyvässä tilassa. Ensisijaisesti nämä toimenpiteet voidaan tehdä Natura 2000 -verkoston alueilla. Seuraava tavoitevuosi on 2040, johon mennessä ennallistamistoimenpiteet on tehtävä ainakin 60 prosentilla huonossa tilassa olevasta kunkin luontotyyppiryhmän pinta-alasta. Viimeinen tavoitevuosi on 2050, johon mennessä ainakin 90 prosenttia huonossa tilassa olevasta kunkin luontotyyppiryhmän pinta-alasta tulee olla ennallistamistoimenpiteiden alaisena. Lisäksi luontotyyppejä tulee palauttaa, mikäli niiden suotuisa viiteala on nykypinta-alaa pienempi, lajien elinympäristöjen riittävä laatu ja määrä tulee saavuttaa sekä luontotyyppien tila tulee tietää vuoteen 2030 mennessä 90 prosentilla luontotyyppien pinta-alasta ja vuoteen 2040 mennessä koko pinta-alalla.

2.2 METSO-ohjelman suhde Helmi-elinympäristöohjelmaan

Valtioneuvosto teki vuonna 2021 periaatepäätöksen Helmi-elinympäristöohjelmasta (Gummerus-Rautiainen ym. 2021). Periaatepäätös laajensi heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamista, kunnostamista ja hoitoa koskemaan myös muita elinympäristöjä kuin METSO-ohjelmaan lukeutuvia metsäisiä elinympäristöjä. Helmi-

ohjelmassa ennallistetaan soita, kunnostetaan ja hoidetaan arvokkaita lintuvesikohteita, perinnebiotooppeja sekä pienvesi- ja rantaelinympäristöjä. Helmi-ohjelmassa maanomistajien on myös mahdollista suojella vapaaehtoisesti vuonna 2015 julkaistun soidensuojelun täydennysehdotuksen (Alanen ja Aapala 2015) kohteita. Helmi-ohjelman yhtenä tavoitteena on heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantaminen aiempaa laajempina kokonaisuuksina tunnistetuilla luonnon monimuotoisuuskeskittymillä (ns. Helmi-keskittymät), millä pyritään parantamaan toimenpiteiden ekologista vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.

METSO- ja Helmi-ohjelmien välisellä yhteistyöllä tavoitellaan entistä vaikuttavampia suojelun ja luonnonhoidon toimenpiteitä sekä toimijoiden keinovalikoiman ja rahoitusinstrumenttien kustannustehokasta yhteensovittamista. Kansallisesti Helmi- ja METSO-ohjelmat yhdessä vastaavat merkittävästä osasta ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen tekemistä luonnon tilan hoito- ja kunnostustoimista. (Järvenreuna ym. 2025.)

Helmi-ohjelman periaatepäätöksessä on kirjaus, että METSO-ohjelman jatkosta valmistellaan päätös ennen METSO-ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen päättymistä vuoden 2025 lopussa. Kirjauksen mukaan jatkopäätöksen valmistelutyössä on huomioitava METSO- ja Helmi-ohjelmista saadut kokemukset. Tavoitteena on myös toimien vaikuttavuuden ja laajuuden parantaminen. METSO-ohjelman jatkokauden valmistelussa on käytetty yhtenä lähtökohtana Helmi-ohjelman periaatepäätöksessä esitettyjä alustavia metsäisten elinympäristöjen toimenpiteitä ja määrällisiä tavoitteita vuosille 2026–2030. Liitteessä 1 on esitetty METSO- ja Helmi-ohjelmien toimenpiteiden jakautuminen ohjelmien kesken vuosille 2026–2030.

Helmi-ohjelma on saavuttanut vuoteen 2025 mennessä laajan sidosryhmien tuen ja kasvavaa tunnettuutta mm. maanomistajien piirissä. Helmi-ohjelmasta vuosina 2021–2024 saatujen kokemusten mukaan elinympäristöjen kunnostus-, ennallistamis- ja luonnonhoitotöitä tulee tarkastella laaja-alaisina ja monia elinympäristöjä kattavina kokonaisuuksina. Helmi-ohjelmasta valmistui väliarviointi keväällä 2025 (Järvenreuna ym. 2025). Arvioinnin mukaan Helmi-ohjelma on vakiinnuttanut asemansa METSO-ohjelman rinnalla ja osoittanut merkityksensä luontokadon torjunnassa. Helmi on tuottanut tavoitteiden mukaisia tuloksia kaikissa elinympäristöteemoissaan. Väliarvioinnissa toimenpiteiden toteuttajat arvioivat Helmin metsäteeman toteutuksen monilta osin onnistuneeksi. Metsäteemassa Helmi-ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet linkittyvät METSO-ohjelmaan.

2.3 Johtopäätökset METSO-ohjelmakaudelta 2008–2025

METSO-ohjelmaa on toteutettu valtioneuvoston periaatepäätöksiin perustuen vuosina 2008–2025 (Valtioneuvosto 2008, 2014). Tänä aikana ohjelman tavoitteena on ollut osaltaan pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2025 mennessä. Ohjelmalle on asetettu tämän yltäavoitteen lisäksi hehtaarimääräiset suojelun ja talousmetsien monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet.

METSO-ohjelmassa keskeistä on maanomistajien vapaaehtoisesti ja omista lähtökohdistaan tekemät toimet ja päätökset, jotka turvaavat ja edistävät metsäluonnon monimuotoisuutta. Ohjelmalla on ollut maanomistajien ja sidosryhmien laaja hyväksyntä, millä on ollut myönteinen vaikutus luonnonsuojelun yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen yleisemminkin. METSO-ohjelman tavoitteiden edistämisessä ohjelman keinovalikoima on ollut monipuolinen ja kohderyhmä laaja (Horne ym. 2025). Ohjelman avulla on pystytty muun muassa kehittämään luonnonsuojelualueverkostoa, kehittämään talousmetsien luonnonhoitoa, parantamaan tietopohjaa toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten, parantamaan metsä- ja ympäristöorganisaatioiden välistä yhteistyötä sekä lisäämään sidosryhmien, metsänomistajien ja toimijoiden

koulutusta ja viestintää luonnon monimuotoisuutta edistävästä teemoista. Hallinnollisesti METSO-ohjelman tavoitteita on toteutettu ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteistyönä. Käytännön suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon toimista ovat vastanneet ELY-keskukset, Suomen metsäkeskus ja Metsähallitus. Ohjelman tavoitteiden edistämiseen on yhteistyössä osallistunut laaja joukko sidosryhmiä.

METSO-ohjelmasta on tehty vuosittaiset tilannekatsaukset, kolme väliarviointia vuosina 2010, 2012 ja 2018 (Hohti ym. 2019, Koskela ym. 2010, Laita ym. 2012) sekä loppuarviointi vuonna 2025 (Horne ym. 2025). Väliarviointien ja loppuarvioinnin johtopäätökset ja kehitysehdotukset ovat olleet käytettävissä uuden ohjelmakauden valmistelussa. Loppuarvioinnin mukaan METSO-ohjelman suojelutoimenpiteiden ja niitä tukevien toimenpiteiden kokonaisuus on ollut tasapainoinen ja tarkoituksenmukainen. Ohjelma on saavuttanut laajan hyväksyttävyyden ja eri toteuttajatahojen sitoutuminen on ollut vahvaa. Ohjelman rahoitus ja resurssit eivät kuitenkaan ole olleet riittäviä pysäyttämään metsäisten luontotyyppien ja lajien taantumista.

METSO-ohjelman loppuarviointi esittää, että tulevalla kaudella ohjelmalle on syytä pyrkiä asettamaan metsien monimuotoisuuden kehitystä parantavat realistiset, konkreettiset ja mitattavat ekologiset tavoitteet, jotka ovat linjassa Suomeen kohdistuviin kansainvälisiin ja EU:sta tuleviin velvoitteisiin.

Loppuarvioinnissa todetaan myös, että metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen on selkeänä poliittisena tavoitteena julkishallinnossa ja yksityissektorilla sen huomioon ottaminen liiketoiminnassa vahvistuu. METSO-ohjelman onnistuminen edellyttää riittävää resurssointia toimenpiteiden toteuttamiseen ja henkilöstöön toteuttajaorganisaatioissa. METSO-ohjelmalla oleva eri sidosryhmien laaja tuki edistää myös poliittista hyväksyttävyyttä, mikä on tärkeää usean hallituskauden yli ulottuvien tavoitteiden toteuttamiseksi.

Maanomistajat ovat tarjonneet suojeluun kohteita enemmän kuin mitä METSO-ohjelmassa on voitu toteuttaa.

2.4 Toimintaympäristön muutokset

METSO-ohjelman loppuarvioinnissa on käyty läpi keskeiset METSO-ohjelmaan vaikuttavat toimintaympäristön muutokset, jotka liittyvät muun muassa ilmastonmuutokseen, puun hintaan ja organisaatioiden uudelleenjärjestelyihin (Horne ym. 2025).

Ilmastonmuutos muuttaa elinympäristöjä ja lajistoa sekä vaikuttaa luonnonsuojelun tarpeisiin. Ilmastonmuutos tulee muuttamaan metsiä seuraavien vuosien aikana. Riskit metsien terveydelle lisääntyvät erityisesti eteläisessä Suomessa (Venäläinen ym. 2020). Muutokset vaikuttavat monin tavoin elinympäristöihin, lajistoon ja metsien rakennepiirteisiin. METSO-ohjelman loppuarvioinnin mukaan muuttuvat luonnonolosuhteet haastavat myös METSO-ohjelman seuranta- ja tuloksellisuuden mittaamista. Ilmastonmuutoksen vaikutukset olisi syytä ottaa huomioon, kun luonnonsuojelun kehittämistarpeita ja METSO-ohjelman tavoitteita tarkastellaan. (Horne ym. 2025.)

Puumarkkinat ovat olleet muutoksessa viime vuosina erilaisten tarjonta- ja kysyntätekkijöiden vuoksi, erityisesti Venäjän tuontipuun loppumisen myötä. Sekä kuitupuun että tukkipuun hinnat ovat nousseet. Samalla esimerkiksi uusiutuvan energian tuotanto, kuten tuulivoimalat ja aurinkopaneelit, ovat uusia vaihtoehtoja tulonlähteiksi maanomistajille. Puun hinnan nousu ja maankäytön muutokset nostavat myös suojelun kustannuksia.

Vuonna 2024 Suomen metsäkeskus uudelleenorganisoii luonnonhoidon edistämistoimintojaan. Tämän seurauksena Metsäkeskus ei enää anna metsänomistajille neuvontaa ympäristötukisopimuksien tai luonnonhoidon tuen hakemusvalmistelussa. Jatkossa hakemusvalmistelua tekevät muut metsäalan toimijat, kuten metsänhoitoyhdistykset, sekä muut suunnittelu- ja neuvontapalveluita tarjoavat tahot. Ympäristötukisopimuksiin ja luonnonhoitohankkeisiin liittyvien METSO-ohjelman tavoitteiden toteutuminen on kuitenkin edelleen Metsäkeskuksen vastuulla. Metsäkeskus tekee edelleen päätökset ympäristötukisopimuksista, kouluttaa ja tiedottaa metsäalan toimijoita ja metsänomistajia, vastaa luontokohteiden esiintuomisesta Metsään.fi-palvelussa sekä edistää muutoinkin informaatio-ohjauksen keinoin METSO-ohjelman tavoitteiden toteutusta.

Valtion aluehallinnon uudistus tulee vaikuttamaan ympäristöasioiden hoitamiseen. Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät kootaan uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Edistämis- ja rahoitustehtävät keskitetään alueellisiin elinvoimakeskuksiin (EVK). METSO-ohjelmaa koskevat asiat hoidetaan jatkossa elinvoimakeskuksissa. Käytännössä nykyisten ELY-keskusten luonnonsuojeluhenkilöstö jakaantuu kahteen organisaatioon.

3 METSO-ohjelman 2026–2040 tavoite

Vapaaehtoisen METSO-ohjelman tavoite on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa.

Ohjelma toteuttaa EU:n ennallistamisasetuksen sekä EU:n biodiversiteettistrategian vuosille 2030 ja 2040 asetettuja tavoitteita metsien osalta koko maassa. METSO-ohjelma tukee myös muita toimia, joilla pyritään kääntämään metsäisten elinympäristöjen ja lajien heikkenevä kehitys myönteiseen kehityssuuntaan vuoteen 2030 mennessä. Ohjelmalla parannetaan elinympäristöjen tilaa ja kytkeytyvyyttä sekä edistetään metsien ja niihin liittyvien ekosysteemien rakennetta ja toimintaa mm. ilmastonmuutos, valuma-alueet ja vesistöt huomioon ottaen.

METSO-ohjelmaa toteutetaan ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys huomioiden sekä käyttämällä kustannusvaikuttavia keinoja ohjelman toimenpiteissä. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä ympäristö- ja metsäsektorin, maanomistajien sekä laajasti eri sidosryhmien kanssa. Ohjelmassa seurataan ja raportoidaan vuosittain ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

METSO-ohjelma sisältää kansallisesti Helmi-ohjelmassa metsäisille elinympäristöille asetetut tavoitteet ja toimenpiteet, jotka ulottuvat vuoteen 2030. Lisäksi ohjelmalla toimeenpannaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisten luonnontilaisten ja vanhojen metsien kansalliset kriteerit täyttävien metsien suojelua sekä yksityisissä että valtion omistamissa metsissä. Tietopohjan parantaminen, toimenpiteiden pilotointi, seuranta ja vaikutusten arviointi mahdollistavat ohjelman uudelleen suuntaamisen tarvittaessa. Tämä tekee ohjelmasta joustavan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja kehittyviin tavoitteisiin.

METSO-ohjelman tavoitteeseen päästään:

- Kehittämällä luonnonsuojelualueverkostoa
- Ylläpitämällä ja kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa ja monimuotoisuutta
- Tekemällä seurantaa ja parantamalla tietopohjaa eri toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten sekä hyödyntämällä jo olemassa olevaa tietoa erityisesti metsätalouden käytännön toimenpiteissä
- Uusien metsäluonnon monimuotoisuutta tukevien keinojen pilotoinnilla

- Eri organisaatioiden ja sidosryhmien välisellä yhteistoiminnalla
- Koulutuksella ja viestinnällä

4 Ohjelman toimenpiteet

4.1 Ohjelman kesto ja kohdentuminen

METSO-ohjelmaa toteutetaan vuosina 2026–2040.

Ohjelman toteutuskausi jaetaan tavoitteiltaan kahteen jaksoon: vuodet 2026–2030 ja 2031–2040. Ensimmäisen jakson aikana toteutetaan Helmi-ohjelmassa esitettyjä metsäisiä elinympäristöjä koskevia tavoitteita sekä muita tässä valmistelumuistiossa esitettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä.

METSO-ohjelman ensimmäisen jakson aikana, kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistuttua tehdään toimenpiteiden ja tavoitteiden tarkistus, jossa ohjelman tavoitteet sovitetaan yhteen kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden kanssa. Tarkistuksessa huomioidaan se, että vuodesta 2031 lähtien Helmi-ohjelman vapaaehtoinen soidensuojelu yhdistetään METSO-ohjelman tavoitteisiin.

METSO-ohjelmaa toteutetaan koko maassa. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisesti tarjoamien kohteiden suojeluun ja luonnonhoitoon. Ohjelman toimenpiteet tukevat osaltaan kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa.

Toimenpide 1

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat METSO-ohjelmaa vuosina 2026–2040 koko maassa. Ohjelman toteutuskausi jaetaan kahteen jaksoon: vuodet 2026–2030 ja 2031–2040. METSO-ohjelman tavoitteet vuosille 2031–2040 päivitetään alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden pohjalta. Samassa yhteydessä otetaan huomioon muut mahdolliset muutostarpeet.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus

4.2 METSO-ohjelman ja Helmi-elinympäristöohjelman yhteistyö

Ympäristöministeriön rahoittamat metsäisten elinympäristöjen hoidon ja ennallistamisen toimet ovat osa Helmi-elinympäristöohjelmaa METSO-ohjelman ensimmäisellä jaksolla vuosina 2026–2030. Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat metsäisten elinympäristöjen luonnonhoitotoimet toteutetaan osana METSO-ohjelmaa.

Valtioneuvoston periaatepäätös Helmi-ohjelmasta asettaa suojeltujen alueiden metsäisten elinympäristöjen ennallistamiselle ja luonnonhoidolle toiminnalliset sekä määrälliset tavoitteet kahdessa jaksossa, vuosille 2021–2025 sekä 2026–2030. Vuosille 2021–2025 asetetut metsäisten elinympäristöjen tavoitteet tullaan lähes saavuttamaan vuoden 2025 loppuun mennessä. Helmi-ohjelman kirjausten mukaan metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamista tulee jatkaa vuoden 2025 jälkeen luontotyyppien ja lajien

uhanlaisuusarvioiden perusteella lisäten nykyisten toimien vaikuttavuutta ja laajuutta. Helmi-ohjelman ympäristöhallinnon metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimenpiteen vuosien 2021–2025 tavoitteesta toteutumatta jääneet määrät lisätään Helmi-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksessä määriteltäviin vuosien 2026–2030 tavoitteisiin.

Helmi-ohjelmaan tällä hetkellä kuuluva vapaaehtoinen soidensuojelu siirretään osaksi METSO-ohjelmaa Helmi-ohjelmakauden päättyessä vuonna 2030. Soidensuojelussa tullaan keskittymään erityisesti valtakunnallisesti tärkeimpiin suokohteisiin, suojelualueverkoston täydennyksiin ja ennallistamistoimien kannalta tärkeille alueille.

Molempien ohjelmien toimenpiteet (liite 1) suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ohjelmat toimivat tiiviissä yhteistyössä ja toteuttavat eri elinympäristöjen ja tunnistettujen luonnon monimuotoisuuskeskittymien tavoitteita. Kaikissa ohjelmia toimeenpanevissa organisaatioissa kiinnitetään huomiota ohjelmien välisen yhteistyön (mm. yhteiset alueelliset yhteistyöryhmät), yhteisen neuvonnan ja viestinnän vahvistamiseen sekä seurantojen ja raportointien tarkoituksenmukaiseen harmonisointiin.

Toimenpide 2

- A. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ja ohjelmia toimeenpanevat alueelliset toimijat edistävät metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotavoitteita siten, että METSO- ja Helmi-ohjelmat muodostavat hallinnonalarajoista riippumattoman, vaikuttavan ja kustannustehokkaan toimintakokonaisuuden. Elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimia suunnitellessa alueelliset toimijat ottavat huomioon molempien ohjelmien kattamat elinympäristöt ja keinovalikoimat.
- B. Ympäristöministeriön rahoittamat metsäisten elinympäristöjen luonnonhoidon ja ennallistamisen tavoitteet ovat osa Helmi-ohjelmaa.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus

4.3 Luonnontieteelliset valintaperusteet ja niiden kehittäminen

Taustaa

METSO-ohjelmaa varten on laadittu luonnontieteelliset valintaperusteet, joiden avulla ohjelmaa toteuttavat viranomaiset voivat kohdentaa toimenpiteitä monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäisten elinympäristöjen turvaamiseen vaikuttavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Erityisesti pysyvää suojelua ohjaavat valintaperusteet ovat olleet käytössä vuodesta 2008 ja ne on päivitetty vuonna 2016. Valintaperusteet tukevat päätöksiä, joita tehdään monimuotoisuuden turvaamiseksi sekä suojelualueilla että talousmetsissä, mutta niitä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi tiukkoina sääntöinä tai normien kaltaisina rajoitteina. Ne kattavat metsien monimuotoisuuden kannalta tärkeimmät elinympäristöt ja rakennepiirteet.

Luonnontieteelliset valintaperusteet on määritetty kymmenelle METSO-ohjelmaan soveltuvalle elinympäristölle:

1. Lehdot
2. Monimuotoisuudelle merkittävät kangasmetsät
3. Monimuotoisuudelle merkittävät suot

4. Vesistöjen lähimetsät
5. Metsäluhdet ja tulvametsät
6. Metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot
7. Kalkkikallioiden ja ultraemäksisten maiden elinympäristöt
8. Harjujen paahdeympäristöt
9. Puustoiset perinnebiotoopit
10. Maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteet

Ohjelmakauden alkuvaiheessa vuosina 2026–2030 voidaan aiemman METSO-ohjelmakauden toiminta-alueella (kuva 1) hyödyntää nykyisiä valintaperusteita (Syrjänen ym. 2016) kuten tähänkin asti. Suojelun ja luonnonhoidon vaikuttavuuden parantamiseksi valintaperusteiden soveltamista voidaan tehostaa alueellisesti toimialaohjauksen keinoin. Soveltamisessa voidaan tarkastella kytkeytyvyyttä, suojelualueiden läheisyyttä ja elinympäristöjen turvaamisen alueellisia keskittymiä sekä elinympäristöjen hoitoa, ennallistamista ja palauttamista.

Kuva 1. METSO-ohjelman vuosien 2008–2025 toiminta-alueen viitteellinen raja on kuvassa vihreällä.

Vuosien 2008–2025 METSO-ohjelman luonnontieteellisistä valintaperusteista puuttuvat pysyvän suojelun valintaperusteet pohjoisen Suomen metsien suojelulle. Pohjoisboreaalisen vyöhykkeen monimuotoisuudelle merkittävät metsäiset elinympäristöt eroavat jossain määrin eteläisimpien metsäkasvillisuusvyöhykkeiden vastaavista elinympäristöistä eivätkä valintaperusteet siksi sovellu suoraan pohjoisimpaan Suomeen. Metsäkeskus on soveltanut ympäristötuen myöntämisessä ja luonnonhoitohankkeissa METSON nykyisiä valintaperusteita koko maassa. Koska METSON tähänastinen toteutusalue perustuu tarpeelle lisätä suojelua

eteläisimmässä Suomessa, jossa metsien suojelualueverkosto ei ole suojelutarpeen näkökulmasta riittävä, Pohjois-Suomen yksityismetsissä on tarkoitus keskittyä pysyvän suojelun toteutuksessa ensi sijassa EU:n biodiversiteettistrategian mukaisten luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojeluun.

Valtioneuvoston periaatepäätös vanhan metsän kriteereistä ja luonnontilaisen metsän määritelmästä sekä niiden soveltamisesta METSO-ohjelman vapaaehtoisessa suojelussa

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen vanhojen metsien kriteereistä 20.3.2025 (YM/2024/57). Kyseinen päätös ”Vanhan metsän kriteerit ja luonnontilaisen metsän määritelmä Suomessa” toteuttaa hallitusohjelman kirjausta suojella tiukasti valtionmaiden luonnontilaiset, vanhat metsät (Valtioneuvosto 2025). Metsähallitus inventoi valtion potentiaaliset luonnontilaiset ja vanhat metsät vuosina 2024–2026.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti yksityismailla metsäkohteiden suojelua jatketaan vapaaehtoisuuteen perustuen. Periaatepäätöksen mukaan yksityismailla vanhan metsän kriteerit täyttävien kohteiden suojelu tapahtuu vapaaehtoisesti METSO-ohjelman keinoin, jolloin rajauksista sovitaan yhdessä maanomistajan kanssa.

Luonnontilaisten ja vanhojen metsien kriteerien mukaiset kohteet täyttävät METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet ohjelman nykyisellä toimialueella. Näiden metsien suojelu priorisoidaan tarjottavissa kohteissa koko maassa sitä mukaa, kun maanomistajat tarjoavat kohteitaan suojeluun. Taulukossa 1 on esitelty Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaiset kriteerit.

Taulukko 1. Valtioneuvoston periaatepäätöksen (20.3.2025) vanhan metsän kriteerit puuston iän ja kuolleen puun osalta eri metsäkasvillisuusvyöhykkeillä Suomessa (Valtioneuvosto 2025). Kriteerejä käytetään hallitusohjelman mukaisesti valtionmaiden metsien inventoinnissa ja suojelussa.

	Hemi-eteläboreaalinen	Keskiboreaalinen	Pohjoisboreaalinen eteläosa	Metsä- ja Tunturi-Lappi
Ikä, havupuuvaltaiset	140	140	160	200
Ikä, lehtipuuvaltaiset	100	100	140	140
Kuollut puu (m ³ /ha), kuusi- ja lehtipuuvaltainen	50	40	30	20
Kuollut puu (m ³ /ha), mäntyvaltainen	40	30	20	10

Vapaaehtoisen suojelun valintaperusteet Pohjois-Suomessa yksityismailla

METSO-ohjelmaa toteutetaan koko maassa. Pohjois-Suomessa vapaaehtoisen pysyvän suojelun toimet kohdennetaan ensi sijassa edellä esitettyjen ja valtioneuvoston päättäminen kriteerien mukaisille luonnontilaisten ja vanhojen metsien kohteille. Ohjelman rahoitus Pohjois-Suomen alueella kohdennetaan lähtökohtaisesti näiden alueiden pysyvään suojeluun.

Luonnontilaisten ja vanhojen metsien kohderajaukset tehdään tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Käytännössä toteutustyössä suojelurajauksista sovitaan maanomistajien kanssa käytävissä neuvotteluissa, joissa huomioidaan mm. kiinteistörajat ja maastonmuodot.

Kohdevalinnassa voidaan suosia tapauskohtaisesti myös sellaisia harvinaisia elinympäristöjä, jotka ovat ominaisia vain pohjoisborealiselle vyöhykkeelle, tai alueita, joissa monimuotoisuuden kannalta

merkittävimmät esiintymät sijaitsevat. Esimerkkejä näistä ovat mm. kohteet letto- ja lehtokeskuksien alueilla sekä kalkkivaikutteisissa metsissä.

Luontodirektiivin luontotyypit METSO-ohjelmassa

Kansallinen ennallistamissuunnitelma voi aiheuttaa tarpeen tarkentaa METSO-ohjelman valintaperusteita. Tähän liittyvä tarkastelu voidaan tehdä vasta ennallistamissuunnitelman valmistuttua.

Toimenpide 3

- A. Ympäristöministeriö jatkaa vuonna 2016 päivitettyjen METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden käyttöä METSO-ohjelman v. 2008–2025 toiminta-alueella. Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa valintaperusteiden käyttöä koko maassa.
- B. Ympäristöministeriö kohdentaa pysyvää suojelua Pohjois-Suomessa ensi sijassa valtioneuvoston periaatepäätöksen kriteerien mukaisille luonnontilaisten ja vanhojen metsien kohteille. Suojelurajaukset laaditaan yhteistyössä maanomistajien kanssa tarkoituksenmukaisina.
- C. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät ennallistamissuunnitelman mahdollisesti edellyttämät täydennykset ja tarkennukset METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin. Täydennykset tehdään koskien koko maata.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen ympäristökeskus ja METSON seurantatyöryhmässä mukana olevat sidosryhmät

4.4 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen

4.4.1 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen yksityismailla

METSO-ohjelmassa luonnonsuojelualueverkostoa kehitetään yksityismailla luonnontieteellisiä valintaperusteita soveltaen maakaupoin (Luonnonsuojelulaki 108 §) ja perustamalla yksityisiä luonnonsuojelualueita (Luonnonsuojelulaki 47 §) koko maan alueella. Maakauppa ja yksityinen suojelualue ovat pysyvän suojelun keinoja. Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Vuosittaiset pysyvän suojelun tavoitteet määritetään valtion talousarvion mukaisiksi. EU:n biodiversiteettistrategian mukaisten luonnontilaisten ja vanhojen metsien vapaaehtoinen suojelu yksityismailla on osa METSO-ohjelman mukaista luonnonsuojelualueverkoston kehittämistä. Luonnontilaisten ja vanhojen metsien kansalliset kriteerit täyttävien kohteiden suojelua priorisoidaan ohjelmassa.

Yksityismailla luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen tavoitteen määrittämisessä lähtökohtana on Helmi-ohjelman periaatepäätöksessä oleva METSO-ohjelmaa koskeva alustava 40 000 hehtaarin suojelutavoite vuosille 2026–2030. Helmi-ohjelman alustavan tavoitteen lisäksi METSO-ohjelmassa otetaan huomioon 20.3.2025 tehty valtioneuvoston periaatepäätös 'Vanhan metsän kriteerit ja luonnontilaisen metsän määritelmä Suomessa' lisäämällä tavoitepinta-alaa 10 000 hehtaaria. Vuosien 2026–2030 kokonaistavoitteeksi muodostuu siten yhteensä 50 000 hehtaaria. Yksityismaiden suojelutavoitteeseen luetaan tässä yhteydessä kuuluvaksi yksityisomisteisten alueiden lisäksi myös seurakuntien ja kuntien omistamat alueet.

Suojelualueverkoston kehittämisen tavoitteet vuosille 2031–2040 ja samalla koko ohjelmakaudelle määritellään kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistuttua. Kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta johdettu metsäisten elinympäristöjen suojelun tavoite ja METSO-ohjelman vuosien 2026–2030 tavoitteista mahdollisesti toteuttamatta jäävä osa muodostavat luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen tavoitteen METSO-ohjelman jälkimmäiselle toteutusjaksolle. Tavoitteen päivityksessä otetaan myös huomioon soidensuojelun toteutuksen siirtyminen Helmi-ohjelmasta METSO-ohjelmaan vuodesta 2031 alkaen.

Ympäristöministeriö jakaa luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen vuosien 2026–2030 määrälliset tavoitteet alueellisille elinvoimakeskuksille riittävällä joustovaralla. Alueellisten elinvoimakeskusten tavoitteet ovat ohjeellisia ja niitä täsmennetään vuosittain tulostavoitteita määritettäessä ja ohjelmatyön edetessä.

Ohjelman painopiste on eteläisessä Suomessa, mutta ohjelman toteutuksessa otetaan huomioon alueellinen tasapuolisuus. Suojelua kohdistetaan niille alueille, joissa suojelualueverkosto on puutteellisinta, luonto monimuotoisinta ja luonnon monimuotoisuutta uhkaavat maankäyttöpaineet suurimpia. Kohdevalinnoilla pyritään myös muodostamaan luonnonsuojelualueverkostoon nykyistä laajempia kokonaisuuksia ja parantamaan kytkeytyvyyttä luonnonsuojelualueiden välille. Pohjois-Suomessa suojelun toteutuksessa keskitytään erityisesti luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojeluun tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Yleisesti ottaen suojelua kohdennetaan ensi sijassa sellaisille kohteille, joiden luontoarvoja ei voida edistää tai turvata talousmetsissä tehtävillä luonnonhoitotoimenpiteillä.

Ympäristöministeriö määrittää ohjelman valtakunnallisen kohdentamisen painopistealueet esimerkiksi nykyisen suojelualueverkoston kattavuuden, metsämaan suojeluasteen, alueellisen hakkuupaineen ja maankäytön muutospainneiden perusteella.

Jokainen elinvoimakeskus määrittää alueelliset kohdevalintojen painopisteet alueen tärkeimpien ekologisten ominaispiirteiden perusteella. Elinvoimakeskusten tekemien kohdevalintojen perusteita kehitetään nykyistä selkeämmäksi ja suojelussa alueellisesti priorisoitavista kohteista viestitään avoimesti. Luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen kustannustehokkuuteen ja ekologiseen vaikuttavuuteen kiinnitetään entistä enemmän huomiota.

Toimenpide 4

- A. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät luonnonsuojelualueverkostoa yksityismailla perustuen Helmi-ohjelmassa määritettyyn tavoitteeseen sekä luonnontilaisten ja vanhojen metsien periaatepäätökseen yhteensä 50 000 hehtaarilla vuosina 2026–2030. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua. Helmi-ohjelman mukainen soidensuojelu siirtyy osaksi vuosien 2031–2040 luonnonsuojelualueverkoston kehittämistavoitteita, mikä otetaan huomioon pinta-alatavoitteen määrittelyssä. Elinvoimakeskukset vastaavat ohjelman toteuttamistyöstä.
- B. Ympäristöministeriö määrittää ohjelmalle valtakunnalliset kohdentamisen painopistealueet, jotka toimivat ohjeellisina määrärahan kohdentamisperusteina. Painopisteitä päivitetään ohjelman etenemisen aikana ja toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla.
- C. Alueelliset elinvoimakeskukset määrittävät kohdevalintojen painopisteet toimialueellaan. Tässä otetaan huomioon alueelliset luonnon ominaispiirteet sekä kohteiden säilymiseen liittyvät uhkatekijät. Ympäristöministeriö ohjaa alueellisten kohdevalintojen painopisteiden laatimista elinvoimakeskuksissa.
- D. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät yhteistyössä METSO-ohjelman valintaperusteiden rinnalle menetelmän tarjottujen kohteiden suojelun kustannustehokkuuden vertailuun. Menetelmä parantaa kohdevalinnan läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja maanomistajien tasapuolista kohtelua. Menetelmää sovelletaan alueellisesti.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot:

4.4.2 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen valtion mailla

Hallitusohjelman mukaan hallitus suojelee jäljellä olevat kansalliset kriteerit täyttävät valtion luonnontilaiset, vanhat metsät. Metsähallituksen 2024 hyväksytyjen omistajapoliittisten linjausten mukaan *”Metsähallitus inventoi potentiaaliset vanhojen ja luonnontilaisten metsien kansalliset kriteerit täyttävät metsät, jättää kriteerit täyttävät kohteet metsätaloustoimenpiteiden ulkopuolelle ja esittää niiden suojelua. Metsähallitus ei inventoinnin aikana harjoita metsätaloutta kohteilla, jotka todennäköisesti täyttävät vanhojen ja luonnontilaisten metsien kriteerit.”*

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö julkistivat 11.6.2024 valtion maiden noin 32 000 ha lisäsuojeluesityksen. Esityksestä tehdyssä ministeriöiden yhteisessä mediatiedotteessa arvioitiin, että *”Kokonaisuutena valtion mailla tehtävän uuden pysyvän suojelun pinta-ala nousee arviolta 80 000–90 000 hehtaariin.”*

Eduskunta hyväksyi vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa Metsähallituksen noin 32 000 hehtaarin maaomaisuuden siirron peruspääomasta julkisten hallintotehtävien taseeseen luonnonsuojelukäyttöön. Kohteet ovat edustavia vanhoja metsiä, jotka kytkeytyvät hyvin olemassa olevaan suojelualueverkkoon. Kohteet olivat aiemmin kuuluneet Metsähallituksen alue-ekologisen verkostoon. Osa kohteista on laaja-alaisia, useamman tuhannen hehtaarin kokoisia erämaaluonteisia alueita, jotka täyttävät huomattavalta osalta valtioneuvoston periaatepäätöksen vanhojen metsien kriteerit.

Valtioneuvosto teki 20.3.2025 periaatepäätöksen vanhojen metsien kriteereistä ja luonnontilaisen metsän määritelmästä Suomessa. Suuren inventoitavan pinta-alan takia valtion maiden luonnontilaisten ja vanhojen metsien inventoinnit aloitettiin periaatepäätösluonnoksen mukaisilla inventointiohjeilla jo maastokauden 2024 alusta. Valtioneuvoston hyväksymät kriteerit vastaavat sisällöllisesti inventointien pohjana ollutta kriteeriluonnosta. Valtion maiden inventointeihin tarvitaan vielä maastokaudet 2025 ja 2026.

Kohteita, jotka eivät täytä vanhan metsän kriteereitä, mutta täyttävät Metsähallituksen ympäristöoppaan luontokohteen kriteerit, kohdellaan luontokohteina ja ne täydentävät Metsähallituksen alue-ekologista verkostoa.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnontilaisten ja vanhojen metsien inventoinneista pidetään saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut. Vastuu neuvotteluiden koollekutsumisesta ja käymisestä on maa- ja metsätalousministeriöllä. Neuvottelut käytettävästä inventointimenetelmästä ja inventoinnissa käytettävistä kriteereistä pidetään ministeriöiden, Metsähallituksen ja saamelaiskäräjien kanssa ennen varsinaisten inventointien aloittamista. Inventointitulosten valmistuttua käydään myös neuvottelut suojeluun esitettävistä alueista ennen kuin Metsähallitus tekee esityksen asiasta maa- ja metsätalousministeriölle.

Toimenpide 5

- A. Metsähallitus inventoi maastokauden 2026 loppuun mennessä valtion potentiaaliset 20.3.2025 periaatepäätöksen mukaiset luonnontilaiset ja vanhat metsät. Kriteerit täyttävät luonnontilaiset ja vanhat metsät suojellaan pysyvästi. Saamelaisten kotiseutualueen eteläpuolella kriteerit täyttäviä

metsiä on arviolta 80 000–90 000 hehtaaria, josta on jo suojeltu noin 32 000 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet valtion maiden suojelulle johdetaan kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.

- B. Metsähallituksen hallitus tekee maa- ja metsätalousministeriölle esitykset maastokausien 2025 ja 2026 inventointien valmistuttua luonnonsuojelulailla suojeltavista luonnontilaisista ja vanhoista metsistä. Metsähallituksen esitysten pohjalta maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hallituksen esitykset sisällytettäväksi valtion talousarvioon alueiden siirtämisestä Metsähallituksen tuottovaateen alaisesta omaisuudesta Luontopalveluiden käytössä olevaan muuhun omaan pääomaan. Eduskunnan tekemien Metsähallituksen tasetta koskevien päätösten jälkeen ympäristöministeriö valmistelee säännökset uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö

Muut osallistuvat tahot: Metsähallitus

4.4.3 Valtion maiden alue-ekologisen verkoston kehittäminen

Valtion maiden ekologinen verkosto koostuu luonnonsuojelualueista ja monikäyttömetsien arvokkaista luonto- ja muista erityiskohteista sekä niiden välillä kulkevista ekologisista yhteyksistä. Alue-ekologisen suunnittelun ensisijainen tavoite on ylläpitää ja parantaa eliölajien liikkumista ja leviämistä niille suotuisten elinympäristöjen välillä. Metsätalous ja muu maankäyttö ovat näillä alueilla rajoitettuja, tai alueet ovat metsätalouksen ulkopuolella.

Alue-ekologisen suunnittelun tavoite on myös turvata metsien monikäyttö ja luontaiselinkeinojen harjoittaminen. Tätä varten suunnittelussa kartoitetaan riistan elinympäristöt, maisema-arvot sekä kulttuurikohteet. Pohjois-Suomessa porotalouden tarpeet ovat tärkeällä sijalla. Luonnon virkistyskäyttömahdollisuudet otetaan erityisesti huomioon matkailun kannalta tärkeillä alueilla.

Alue-ekologinen suunnittelu on osa Metsähallituksen metsien suunnittelujärjestelmää. Tiedonkeruuta tapahtuu tekemällä kohdennettuja maastoinventointeja ja keräämällä tietoa metsäsuunnittelun yhteydessä. Näin verkosto päivittyy jatkuvasti osana metsäasiantuntijoiden päivittäistä työtä. Lisäksi hyödynnetään myös esim. muiden tahojen keräämää ja saatavilla olevaa kohdetietoa.

Toimenpide 6

- A. Metsähallitus jatkaa alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämisehdotusten pohjalta. Menetelmän kehittämisessä kiinnitetään huomiota läpinäkyvyyden lisäämiseen ja vaikuttavuuden pidemmän aikavälin arviointiin.
- B. Valtion monikäyttömetsien ja alue-ekologisen verkoston lajistospelvityksiä edistetään Metsähallituksen omilla ja yhteistyönä toteutettavilla hankkeilla.
- C. Metsähallitus täydentää alue-ekologista verkostoa luonnontilaisten ja vanhojen metsien inventoinnissa, lajistospelvityksissä sekä metsäsuunnittelun yhteydessä löydettyillä Metsähallituksen ympäristöoppaan kriteerit täyttävillä luontokohteilla.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Metsähallitus

4.5 Talousmetsien luonnonhoito

4.5.1 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus yksityismetsissä

Talousmetsien luonnonhoitoa edistetään METSO-ohjelmassa vuosina 2026–2030 metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain (71/2023), myöhemmin metka-laki, mukaisen ympäristötuen (20 §) sekä luonnonhoito- ja kulotustuen (22 ja 23 §) avulla.

Helmi-ohjelmassa on asetettu alustavat tavoitteet yksityisten talousmetsien monimuotoisuuden turvaamiseksi ympäristötuelle (20 000 ha) ja luonnonhoitohankkeilla (2 000 ha) METSO-ohjelmassa vuosina 2026–2030. Koska METSO-ohjelmassa vuosille 2014–2025 asetettua yksityismetsien monimuotoisuuden turvaamisen tavoitetta ei tulla saavuttamaan vuoden 2025 loppuun mennessä, Helmi-ohjelman alustavaan ympäristötukisopimusten pinta-alatavoitteeseen lisätään toteuttamatta jäävä osuus (noin 10 000 ha). Pinta-alaa seurataan kumulatiivisesti.

Ympäristötuki

Metsänomistajat voivat hakea metsätalouden kannustejärjestelmän mukaista ympäristötukea metsän määräaikaiseen suojeluun, suojelun yhteydessä tehtävien luonnonhoidollisten toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä ympäristötukisopimuksen valmistelusta aiheutuviin kustannuksiin.

Metsäalan palveluntarjoajat valmistelevat ympäristötukihakemuksia metsänomistajien valtuuttamina. Metsäkeskus tukee ympäristötukihakemusten valmistelutyötä kouluttamalla ja tiedottamalla metsäalan palveluntarjoajia ja metsänomistajia. Metsäkeskus viestii metsänomistajille ympäristötukimahdollisuuksista. Metsäkeskuksen vuonna 2025 valmistuva sähköinen asiointi mahdollistaa sujuvan ympäristötukihakemusten jättämisen.

Ympäristötukea saava metsänomistaja sitoutuu jättämään metsän hakkuiden ja metsänhoitotöiden ulkopuolelle 10 vuodeksi. Ympäristötukikohteilla on mahdollista toteuttaa Metsäkeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisia luonnonhoitotöitä. Ympäristötuelle rahoitettavat kohteet ovat ensisijaisesti puustoisia metsälain 10 §:n mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä sekä monimuotoisuusarvoltaan merkittäviä METSO-ohjelman elinympäristöjä. Luonnontilaisten ja vanhojen metsien kriteerit täyttävät kohteet suojellaan pääsääntöisesti pysyvän suojelun keinoin.

Ympäristötuen 10-vuotisen sopimuksen lisäksi selvitetään mahdollisena vaihtoehtona 20-vuotista sopimusta. 20-vuotiset sopimukset voisivat tulla kysymykseen esim. kohteilla, joilla monimuotoisuusarvot kehittyvät hitaasti ja kehityksen turvaaminen pitemmällä aikajänteellä halutaan turvata.

Ympäristötukikohteiden rajaamisessa pyritään luomaan ekologisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. Sopimuskauden päättymisen jälkeen alueen käyttö jatkuu metsänomistajan haluamalla tavalla lukuun ottamatta metsälain 10 §:n kohteita. Metsänomistajille tulee kuitenkin tarjota eri suojeluvaihtoehtoja sopimuskauden päättymisen jälkeen.

Luonnonhoitohankkeet ja kulutus

Metsänomistaja voi hakea metsätalouden kannustejärjestelmän mukaista tukea elinympäristöjen hoito- ja kunnostustöihin ja metsä- ja suoelinympäristöjen ennallistamiseen, sekä aiemmista metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estämiseen tai korjaamiseen.

Metsäalan palveluntarjoajat suunnittelevat ja toteuttavat luonnonhoitohankkeita metsänomistajien valtuuttamina sekä avustavat metsänomistajia luonnonhoitotuen hakemisessa. Metsäkeskus tukee

metsäalan palveluntarjoajia luonnonhoitohankkeiden valmistelussa ja toteutuksessa koulutuksella ja tiedotuksella. Metsäkeskus viestii ja kouluttaa metsänomistajia luonnonhoitohankkeiden mahdollisuuksista.

Metsäkeskus laatii metsänomistajien suostumuksella luonnonhoidon yleisluonteisia suunnitelmia ja asettaa niitä hankehakuun. Hankehaun kautta luonnonhoitohankkeille valitaan toteuttajat, jotka tekevät hankkeille toimenpidesuunnitelman ja toteutuksen sekä avustavat metsänomistajaa luonnonhoitotuen hakemisessa.

METSO-ohjelmalla toteutettaviksi luonnonhoitohankkeiksi luetaan lehtojen- ja paahdeympäristöjen hoito ja kunnostus. Lehtojen ja paahdeympäristöjen hoidon suunnittelu ja toteutus on mahdollista myös ympäristötuen yhteydessä niin, että samalla haetaan sekä ympäristötuki että tuki hoidon suunnitteluun ja toteutukseen. Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa voi tulla tarve tarkentaa metsäisten elinympäristöjen luonnonhoitohankkeena toteutettavia työläjeyksiä.

Muut metsäisten elinympäristöjen kunnostus-, hoito- ja ennallistamistoimenpiteet metsätalouden kannustejärjestelmän mukaan toteutetuilla alueilla ovat osa Helmi-elinympäristöohjelmaa vuosina 2026–2030. Helmi-ohjelmassa yksityismailla Metsäkeskukselle annettuna tavoitteena on ennallistaa soita 10 000 ha, perustaa ja kunnostaa monitavoitteisia kosteikkoja 100 kpl sekä kunnostaa pienvesiä ja niiden valuma-alueita. Vesien palautustavoite suojelusoille vuoteen 2030 on 100 kpl.

Metsänomistaja voi saada tukea luonnonhoitotöiden suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin. Luonnonhoitohankkeisiin sisältyy 10 vuoden hoito- ja kunnossapitovelvollisuus. Lehtojen ja paahdeympäristöjen hoitotöiden kannustavuuden parantamiseksi metsänomistajan näkökulmasta maa- ja metsätalousministeriö ja Metsäkeskus aloittavat vuoden 2026 alusta tulosperusteisten metsätalouden kannustejärjestelmän mukaisten tukien (metka) pilottikokeilun koskien lehtojen hoitoa ja soiden ennallistamista. Maa- ja metsätalousministeriö etsii ratkaisua metsätalouden kannustejärjestelmän haasteisiin lehtojen hoidossa tulosperusteisen tukimallin pilotin avulla. Paahde-elinympäristöjen kulotusta on mahdollista toteuttaa luonnonhoitohankkeena tai kulotushankkeena.

Metsätalouden tukijärjestelmällä tuetaan myös uudistusalan kulotusta, jolla edistetään biologista monimuotoisuutta tuottamalla palaneesta puusta riippuville eliölajeille sopivia elinympäristöjä. Kulotushankkeessa poltetaan hakkuutähteet ja hakkuualalle jätetyt säästöpuut. Metsänomistaja voi hakea metka-tukea luonnon monimuotoisuutta edistävään uudistusalan kulotukseen. Kulotustuki muodostuu kulotusalan pinta-alakorvauksesta ja säästöpuuston poltosta aiheutuvasta tulonmenetyksestä.

Metsäalan palveluntarjoajat suunnittelevat ja toteuttavat kulotushankkeita sekä avustavat metsänomistajia kulotustuen hakemisessa.

Toimenpide 7

- A. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä ympäristötuella vuosina 2026–2030 yhteensä 30 000 hehtaarilla, joka käsittää 20 000 hehtaaria uusia ympäristötukisopimuksia ja noin 10 000 hehtaaria (arvio) edellisen METSO-kauden toteuttamatta jäänyttä pinta-alaa. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- B. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä luonnonhoito- ja kulotushankkeilla vuosina 2026–2030 yhteensä 2 000 hehtaarilla vuoteen 2030 mennessä. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- C. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuutta 20 vuoden ympäristötukisopimukseen lisävaihtoehtona 10 vuoden ympäristötukisopimukselle.

- D. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuksia muuttaa nykyistä metsätalouden luonnonhoidon tukijärjestelmää metsänomistajia kannustavampaan suuntaan.
- E. Maa- ja metsätalousministeriö varautuu kehittämään metsäisten luontotyyppien ennallistamis- ja luonnonhoitomenetelmiä sekä metsätalouden kannustejärjestelmää kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus

4.5.2 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus valtion mailla

Metsähallituksen 9.10.2024 hyväksytyjen omistajapoliittisten linjausten mukaan *”Metsähallitus jatkaa monimuotoisuuden parantamiseen tähtääviä toimia, kuten säästöpuiden jättämistä ja luontokohteiden huomiointia, osana kestäväää metsänhoitoa. Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuuden arvioinnin tulokset otetaan huomioon tulosohejauksessa. Metsähallituksen liiketoiminta tehostaa toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi ja parantaa elinympäristöjen tilaa muun muassa jatkamalla Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa, toimeenpanemalla uutta METSO-ohjelmaa vuodesta 2026 alkaen, kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa sekä EU:n mahdollisia ennallistamista koskevia säädöksiä kansallisen ennallistamissuunnitelman mukaisesti.”*

Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion talousmetsien (=monikäyttömetsien) luonnonhoidolle on asetettu määrälliset vuoteen 2030 ulottuvat tavoitteet Helmi-ohjelmassa. Tavoitteet perustuvat Metsähallituksessa vuonna 2019 tehtyyn luonnonhoidon tarvearvioon. Koska METSO-ohjelman periaatepäätöstä ei avattu Helmi-ohjelmasta päätettäessä, Helmeen sisällytettiin myös valtion talousmetsien luonnonhoidon tavoitteet. Tässä valmistelumuistiossa esitetyt metsäisiä elinympäristöjä koskevat luonnonhoidon tavoitteet (lehtojen ja paahderinteiden hoito sekä tulen käyttö) siirretään Helmi- ja METSO-ohjelmien mukaisen työnjaon pohjalta osaksi METSOa. Sen sijaan soiden ennallistaminen, vaellusesteiden poistot ja pienvesien kunnostukset ovat jatkossakin osa Helmi-ohjelman toteutusta.

Metsähallituksen luonnonhoidon tarvearvioinnissa vuonna 2019 lehtojenhoidon kokonaistavoitteeksi oli arvioitu 660 hehtaaria, josta vesitalouden ennallistamisen osuus oli 435 hehtaaria ja kuusen poiston 230 hehtaaria. Helmi-ohjelmassa lehtojen hoidon kokonaistavoitteeksi asetettiin vuoteen 2030 mennessä 650 hehtaaria. Paahdeympäristöjen hoidon tarve taas oli 130–300 hehtaaria ja Helmi-ohjelman kokonaistavoite 290 hehtaaria. Tulen käytön tarvearvio oli 160–800 hehtaaria vuodessa ja tavoitteeksi asetettiin 450 hehtaaria vuodessa eli yhteensä noin 4 500 hehtaaria vuoteen 2030 mennessä. Vuosina 2021–2024 lehtojenhoitoa on tehty yhteensä 36 hehtaaria (ei sisällä lehtojen hoitotarpeen tarkastuksia 493 ha), paahde-elinympäristöjen hoitoa 74 hehtaaria (ei sisällä tarkastuksia) ja tulen käyttöä (kulotuksia ja säästöpuuryhmien polttoa) 1 767 hehtaaria.

Lehtojenhoidon toteutuksen yhteydessä vuoden 2019 tarvearvio, 660 hehtaaria, on osoittautunut yliarvioksi. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen vuotta 2025 koskevassa tulosohejauksessa on sovittu, että Metsähallitus tekee vuoden 2025 aikana uuden selvityksen valtion monikäyttömetsissä sijaitsevien lehtojen ja paahde-elinympäristöjen määrästä ja hoitotarpeesta. Lehtoja on Metsähallituksen mukaan monikäyttömetsissä 1 339 kappaletta. Vuosina 2021–2024 sekä aiemmin tehtyjen lehtojen hoitotarpeen tarkastusten perusteella hoitotarvetta on noin seitsemällä prosentilla lehdoista. Näin laskien lehtojen hoitotarvetta on noin 95 kohteella. Monikäyttömetsien lehtojen keskikoko on noin yksi hehtaari, minkä takia

tavoite on järkevä ilmaista kappaleina vuodessa. Lehtojen hoitotarvetta ei juuri ole Pohjois-Suomessa, minne monikäyttömetsien sijainti painottuu.

EU:n ennallistamisasetuksen kansallinen suunnitelmaluonnos valmistuu loppukesästä 2026 ja toimeenpano alkaa vuoden 2027 loppupuolella. Ennallistamisasetuksen toimeenpanoon liittyvät tietopuutteet tulee saada valtaosin paikattua vuoteen 2030 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut Metsähallitukselle tavoitteen, jonka mukaan se valmistautuu vuoden 2025 aikana kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelussa mahdollisesti vastaan tulevien tietotarpeiden täyttämiseen vuodesta 2026 alkaen. Metsähallituksen monikäyttömetsien luonnonhoidon metsäisten luontotyyppien määrälliset tavoitteet vuosille 2031–2040 asetetaan osana ennallistamisasetuksen kansallisen suunnitelman toimeenpanoa.

Toimenpide 8

- A. Valtion monikäyttömetsien lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoidon sekä tulen käytön määrälliset vähimmäistavoitteet vuoden 2030 loppuun mennessä ovat: lehtojen hoito 95 kappaletta (arvio), paahde-elinympäristöjen hoito 190 hehtaaria ja tulen käyttö 2 700 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- B. Metsähallitus aloittaa vuonna 2027 ennallistamisasetuksen kansallisen suunnitelman valmistelussa määriteltävien metsäisten luontotyyppien tietotarpeiden täyttämisen siten, että tarvittavat luonnonhoitotoimenpiteet voidaan aloittaa, kun suunnitelma toimeenpanosta on hyväksytty.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Metsähallitus

4.6 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen ja monimuotoisuuden edistäminen kuntien omistamilla alueilla

Kuntien rooli maanomistajana poikkeaa yksityisistä maanomistajista siinä, että kunnilla on mahdollisuus ohjata maankäyttöä kaavoituksen avulla. Kuntien omistamiin metsiin kohdistuu odotuksia ja velvoitteita, mm. virkistysalueiden järjestämisessä kunnan asukkaille. Kunnilla on myös luonnonsuojelulaissa mainittu luonnonsuojelun edistämisvelvoite alueellaan.

Kuntia on Suomessa paljon ja ne poikkeavat toisistaan varsin paljon. Moni kunta on edistänyt luonnonsuojelua ilman valtion tukitoimia. Joissain kunnissa metsien käyttö ja metsistä saatavat tulot voivat olla hyvinkin merkittävässä roolissa. Luonnonsuojelu nähdään joissain kunnissa myönteisenä osana kuntien kehittämistä, kun taas toisaalla suhtautuminen voi olla varauksellisempaa. Kuntien ominaisuuksien erot ovat näkyneet myös METSO-ohjelman toteutuksessa.

Kuntien perustamat luonnonsuojelualueet ovat olleet tyypillisesti keskimäärin suurempia kuin yksityismaille perustetut kohteet. Kuntakohteille on usein ominaista suojelun ja virkistyskäytön yhdistäminen, sekä reitistöjen ja rakenteiden toteuttaminen. Vaikka nämä käyttömuodot voivat tukea toisiaan, niiden tavoitteet eivät aina ole ristiriidattomia. Kuntien omistamien virkistyskäytössä olevien alueiden metsien hoitoon sovelletaan usein kevyempiä metsänhoidon menetelmiä kuin talousmetsien hoidossa eikä niihin välttämättä kohdistu taloudellisia tuottotavoitteita.

METSO-ohjelman rajalliset taloudelliset resurssit on tärkeää käyttää vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti. Kohteen hoidolle asetetuista tavoitteista riippuen monikäytössä oleva virkistysalue voi tukea luonnon

monimuotoisuutta, vaikka kohdetta ei perustettaisi luonnonsuojelualueeksi. Näistä syistä johtuen kuntien metsäkohteiden suojelusta maksettavia korvauksia kohdennetaan jatkossa alueille, jotka ovat pääasiallisesti metsätalouskäytössä.

Kuntien omistamille maille ei osoiteta erillistä määrällistä suojelualueverkoston kehittämisen tavoitetta. Kuntien luonnonsuojelulain keinoin suojelumat METSO-ohjelman valintaperusteet täyttävät kohteet lasketaan mukaan ohjelman yksityismaiden pysyvän suojelun kokonaistavoitteeseen.

Kuntametsien roolille METSO-ohjelmassa on keskeistä ekologisten vaikutusten ja virkistyskäytön yhteensovittaminen. Ympäristöministeriö on kohdentanut suojelukorvausten lisäksi rahoitusta kunnille myös virkistysalueavustusten ja Helmi-ohjelmassa Kunta-Helmin erityisavustushakujen kautta. Arvokkaiden heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamiseen, luonnonhoitoon ja kunnostukseen voidaan myöntää luonnonsuojelulain mukaista harkinnanvaraista valtiontukea Helmi-ohjelman elinympäristökohdennusten mukaisesti. Kunnat ovat laatineet omia luonnonsuojeluohjelmiaan ja edistäneet monimuotoisuutta monin eri tavoin. METSO-ohjelmassa selvitetään yhteistyössä kuntien kanssa mahdollisuutta luoda sellainen kannustin, jolla voitaisiin edistää monimuotoisuustavoitteita osana metsien erilaisia käyttömuotoja. Tavoitteena voi olla esimerkiksi yhteisten METSO-alueiden perustaminen toisten kuntien ja/tai muiden metsänomistajien kanssa suurempien kokonaisuuksien muodostamiseksi. Keinoina voivat olla informaatio-ohjaus tai erilaisten rahoituselementtien kehittäminen kuntakohteille osana laajempia biodiversiteettitavoitteita.

Toimenpide 9

- A. Kunnat voivat tarjota kohteitaan METSO-ohjelmaan luonnonsuojelulain mukaiseen pysyvään suojeluun. Suojelusta maksettavia korvauksia kuitenkin kohdennetaan lähtökohtaisesti kuntien metsätalouskäytössä oleville alueille.
- B. Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto/kunnat tarkastelevat yhteistyössä luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen ja alueiden virkistyskäytön rahoituskanavien kokonaisuutta sekä edistävät eri rahoitusmahdollisuuksien käyttöä alueellisessa monimuotoisuustyössä. Kehittämistyössä huomioidaan myös Helmi-ohjelman tavoitteet ja toimeenpanokeinot sekä tunnistetut luonnon monimuotoisuuskeskittymät.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot: Kuntaliitto, kunnat

4.7 Ympäristöllisten tarjouskilpailujen pilotointi

Hallitusohjelmassa on todettu tarve selvittää METSO-ohjelman korvaustasojen porrastusta luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä. Osaltaan tarpeeseen vastaavat metkan tulosperusteiset tuet, jotka ovat kehitteillä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla. Ympäristöministeriö on teettänyt Tapio Oy:llä ja Luonnonvarakeskuksella selvityksen ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämisestä osana luonnonsuojelualueverkoston kehittämistä. Selvityksessä on pohdittu tapoja vastata hallitusohjelman kirjauksen toimeenpanoon. METSO-ohjelmassa kokeillaan ja kehitetään pilottihankkeiden avulla selvityksen mukaisia toimia.

Toimenpide 10

Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset toteuttavat pilottihankkeen tai -hankkeet, joissa kokeillaan ja kehitetään suojelusta maksettavien korvaustasojen porrastamista luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot:

4.8 Informaatio-ohjaus ja koulutus

4.8.1 Talousmetsien luonnonhoidon edistäminen metsänhoidossa

Metsäluonnon monimuotoisuus ilmenee monipuolisina lajiston elinmahdollisuuksina sekä luontotyyppien ja niiden ominaisuuksien vaihteluna. Talousmetsien luonnonhoidolla voidaan pitää yllä sellaista rakenteellista metsäluonnon vaihtelua, jolla luodaan edellytyksiä elinympäristölle ominaiselle ja elinvoimaiselle lajistolle.

Metsätalouden monimuotoisuustoimien jalkautusta on tehostettu. Valtakunnallisten metsänhoidon suositusten luonnonhoito-osiota päivitetään säännöllisesti tiedon karttuessa. Metsäalan toimijoiden luonnonhoidollisen osaamisen ja ymmärryksen on koettu parantuneen Monimetsä-hankkeen selvityksen perusteella. Muun muassa Luonnonvarakeskuksen tutkimusten ja selvitysten mukaan luonnonhoidon taso on kuitenkin viime vuosina pysynyt samana ja joltain osin jopa heikentynyt. Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi olisi tärkeää, että metsien hoitokäytännöt tukevat johdonmukaisesti monimuotoisuuden turvaamista.

Moni metsänomistaja on kiinnostunut talousmetsien luonnonhoidon keinoista ja monimuotoisuuden turvaamisen mahdollisuuksista omassa metsässään. Metsäammattilaisten näkökulmasta haasteita tuovat muun muassa organisaatioiden kiristyneet tulostavoitteet, suunnitteluun käytettävän ajan resursoiminen ja maastossa tehtävän suunnittelun vähentyminen. Edelleen nähdään puutteita myös muun muassa metsäalan toimijoiden osaamisessa luonnonhoidon perusteissa, ekologisen merkityksen ymmärtämisessä ja luonnonhoidon keinovalikoiman hallitsemisessa. Sekä toimijoiden että metsänomistajien on kuitenkin koettu olevan valmiimpia ottamaan vastaan parempia, metsäluonnon monimuotoisuutta tukevia ratkaisuja.

Ennallistamisasetuksen tavoitteet edellyttävät muun muassa metsätalousalueilla esiintyvien lehtojen, puustoisten soiden ja harjumetsien tilan parantamisen käytäntöjen vahvistamista käytännön metsätalouden toimien yhteydessä sekä asetuksen artiklan 12 metsäindikaattorien tilanteen parantamista. Indikaattoreita ovat metsälintuindeksi ja lisäksi muun muassa kuollut pysty- ja maapuu ja puuston monilajisuus.

Luonnonhoitoa koskevia suosituksia tulee kehittää ja eri keinojen käyttöä käytännön metsätaloudessa tulee lisätä. Samalla tulee parantaa talousmetsien luonnonhoidon laatua ja lisätä metsänomistajien tietoisuutta luonnonhoidon mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista sekä metsäammattilaisten osaamista luonnonhoidon keinoista, menetelmistä ja luonnonhoitoa tukevista aineistoista. Talousmetsien luonnonhoidon tulee olla osa metsätalouden käytännön toimia.

Jotta luonnonhoidon kehittäminen, tutkimus ja seuranta olisivat vaikuttavia, pitäisi niiden tuottaman uuden tiedon tavoittaa ja motivoida sekä eri maanomistajaryhmiä että metsäammattilaisia. Uuden tiedon omaksuminen ja integroiminen osaksi metsänhoidon arkea vaatii aktiivisia toimia. Tämä edellyttää esimerkiksi viestintä- ja koulutusmateriaalien tietosisällön räätälöimistä sopivaksi eri ryhmille.

Toimenpide 11

- A. Metsänhoidon suositusten luonnonhoidon päivityksissä kiinnitetään erityistä huomiota toimenpiteisiin, jotka edistävät metsäisten elinympäristöjen hyvän tilan saavuttamista. Ensimmäisenä päivitetään lehtojen, harjumetsien ja puustoisten soiden suositukset. Metsänhoidon suositusten luonnonhoitotoimien käytäntöön viemistä ja kohdentamista tehostetaan koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin.
- B. Tehostetaan ennallistamisasetuksen metsäindikaattoreiden tilanteen parantamista koskevaa informaatio-ohjausta.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Luonnonvarakeskus, Suomen metsäkeskus, Tapio Oy, muut sidosryhmät

4.8.2 Metsään.fi-palvelussa esitettävän luontotiedon kehittäminen

Lajeihin ja luontotyyppeihin liittyvää luontotietoa tarvitaan erityisesti monimuotoisuuden tunnistamiseen ja turvaamiseen sekä metsien- ja luonnonhoidon toimenpiteiden tarkempaan suunnitteluun. Luontotietoa käytetään myös esimerkiksi metsänhoidon kestävyys seurantaan, vesiensuojelun suunnitteluun ja metsätuho-riskien tunnistamiseen.

Metsäkeskus tuottaa luontotietoa metsälain 10 §:n erityisen tärkeistä elinympäristöistä. Maanomistajat saavat tietoa metsälain 10 §:n kohteista sekä muista arvokkaista elinympäristöistä Metsään.fi-palvelun kautta. Metsälain 10 §:n kohteita koskeva paikkatieto on myös avoimena tietona käyttöön otettavissa Suomen metsäkeskuksen verkkosivuilta. Metsäkeskuksen tuottaman luontotiedon lisäksi Metsään.fi -palvelussa esitetään myös muiden viranomaisten tuottamaa luontotietoa, kuten esimerkiksi luonnonsuojelualueita ja liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja kuvaavia paikkatietoaineistoja.

Lisäämällä Metsään.fi-palvelussa esitettävää luontotietoa voidaan parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta. Kattava luontotieto parantaa maanomistajan mahdollisuuksia tehdä tietopohjaisesti päätöksiä luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja edistämisestä. Tarkempi tieto luontokohteiden sijainnista ja laadusta lisää metsätoimijoiden ja elinvoimakaskesten mahdollisuuksia tarjota vapaaehtoisen suojelun ja luonnonhoidon keinoja maanomistajille.

Suomen metsäkeskuksessa priorisoidaan luontotiedon parantamisessa metsälain 10 §:n kohteita koskevan tiedon laatua ja kattavuutta, mutta pyritään myös tuottamaan tietoa erilaisista säästetyistä kohteista, kuten säästöpuista, suojakaistoista ja kuolleesta puusta.

Metsä- ja luontotiedon tulee tukea ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpide-esitysten tuottamista ja kansallisen ennallistamissuunnitelman toteuttamista. Luontotyyppejä, niiden tilaa sekä niiden ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia koskevan paikkatiedon tiedontuotantoa tulee kehittää ja tiedot on hyvä saada osaksi Metsään.fi-palvelua. Ennallistamisen ja luonnonhoidon suunnittelussa tarvitaan tietoa heikentyneessä tilassa olevista luontotyypeistä, joille voitaisiin tehdä Metsään.fi-palvelussa toimenpide-ehdotuksia soveltuvista ennallistamisen ja luonnonhoidon keinoista, kuten suon ennallistamisesta, lehdon luonnonhoidosta tai paahdeympäristön kulotuksesta. Tavoitteena on, että Metsään.fi-palvelussa kohteiden omistaja tulee saamaan informaatiota luonnonhoidon edistämisen mahdollisuuksista omilla maillaan. Tarkempi toimenpidesuunnittelu tehdään metsänomistajan aloitteesta varsinaisessa luonnonhoito- tai ennallistamishankkeen toteutussuunnitelmassa. Luonnonhoitotöitä voidaan tehdä myös muiden metsätaloustoimien yhteydessä ilman erillisrahoitusta tai -hankkeita.

Toimenpide 12

- A. Suomen metsäkeskus parantaa metsälakikohteita koskevan luontotietoaaineiston laatua ja kattavuutta.
- B. Suomen metsäkeskuksessa kehitetään luontotyyppien tilaa ja ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia kuvaavien paikkatietojen tiedontuotantoa ja tuodaan nämä paikkatiedot osaksi Metsään.fi-palvelua.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus

4.8.3 Metsäalan toimijoiden koulutus

METSO-ohjelmaa toteuttavien toimijoiden on tunnettava metsien monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet ja niiden ekologiset perusteet. Metsäalan toimijoiden, mukaan lukien metsätyöntekijät ja koneenkuljettajat, on tarjottava riittävät valmiudet edistää monimuotoisuutta ja METSO-ohjelmaa omassa työssään. Tämä edellyttää koulutusohjelmien jatkuvaa ajan tasalla pitämistä. METSO-ohjelmaa toteuttavat organisaatiot huolehtivat oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä.

Metsäalan toimijoiden koulutukset ja valmistelun tuki ovat hyväksi havaittuja keinoja ja tärkeä osa uusien toimijoiden tukemista ympäristötukivalmistelun alkuvaiheessa. Koulutusta ja tukea järjestetään tarpeen mukaan. Ympäristötuen toimijavalmistelusta ja koulutuksesta viestitään eri tavoin. Tavoitteena on luonnonhoitotöitä toteuttavien toimijoiden määrän kasvattaminen.

Metsänomistajalähtöisten luonnonhoitohankkeiden käyntiin saattamista ja määrän kasvattamista pyritään vauhdittamaan koulutuksella, viestinnällä, ohjeistuksella ja havainnollistavien esimerkkien avulla.

Toimenpide 13

- A. Metsäkeskus järjestää vuosittain koulutusta ympäristötukihakemusten ja luonnonhoitohankkeiden valmistelusta metsäalan toimijoille verkko- ja maastokoulutuksina. Koulutusten ohella toimijoille tarjotaan myös muuta tukea ympäristötukihakemusten valmisteluun. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään ohjeet ympäristötukihakemuksen laadintaan ja luonnonhoidon tuen hakemiseen sekä ohjeet rahoitettavista ympäristötukikohteista ja elinympäristövaatimuksista. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään esimerkkejä tuettavista luonnonhoidon töistä.
- B. Metsäkeskus aktivoi toimijoita osallistumaan ympäristötuki- ja luonnonhoitohankekoulutuksiin sekä paikkatietoaaineistojen käyttökoulutuksiin mm. toimijatapaamisissa ja monikanavaisella viestinnällä.

Vastuutahot: Maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus

4.9 Viestintä

METSO-ohjelman viestinnällä vahvistetaan METSON tunnettuutta yhteiskunnassa ja tuodaan esiin METSO-ohjelman tarjoamat keinot. Viestinnän tavoitteena on myös lisätä tietoa metsien monimuotoisuudesta.

METSO-ohjelman viestintä tukee osaltaan luonnon monimuotoisuuteen liittyvien kansallisten ja kansainvälisten velvoitteiden, kuten EU:n ennallistamisasetuksen, toimeenpanoa. Viestinnän suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä Helmi-ohjelman kanssa. Yhtenä tavoitteena on liittää METSO-ohjelma luonnon tilan parantamista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista koskevaan julkiseen keskusteluun. Viestinnällä osaltaan huolehditaan METSO-ohjelman hyvästä brändistä ja tunnettuudesta. Viestinnän avulla tehdään tunnetuksi myös METSO-ohjelman etenemistä ja sen tavoitteiden toteutumista.

METSO:n ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdistetään yhdeksi, molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi. Yhdistämisen tavoitteena on ohjelmien yhteinen viestinnän suunnittelu ja koordinointi, viestinnän kattavuuden parantaminen, sidosryhmien tietotarpeisiin vastaaminen ja hallinnollisen taakan vähentäminen.

Viestinnän keskeiset kohderyhmät ovat metsänomistajien ja METSO:n toteuttajien lisäksi päättäjät, media, ja sidosryhmät sekä muut metsä- ja ympäristöalan ammattilaiset. METSO-ohjelman verkkosivusto (Metsonpolku.fi) on keskeinen viestintäkanava. Viestinnän toteutuksessa hyödynnetään kohderyhmien ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia keinoja ja kanavia.

Metsänomistajille ja METSO:n toteuttajille kohdennettuun alueelliseen ja paikalliseen viestintään kiinnitetään erityistä huomiota. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.

Toimenpide 14

- A. Ympäristöministeriö yhdistää METSO:n ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdeksi molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi.
- B. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö linjaavat yhteistyössä METSO- ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset viestintätoimet. Viestintäryhmä toteuttaa valtakunnallista viestintää. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus, elinvoimakeskus, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus, Suomen ympäristökeskus, muut sidosryhmät

4.10 METSO-ohjelman organisointi ja yhteistyö

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat METSO-ohjelmaa hallinnonaloillaan. Hallinnonalat tekevät ohjelman toteutuksessa tiivistä viranomaisyhteistyötä.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla METSO-ohjelmaa toteuttavat alueelliset elinvoimakeskukset. Elinvoimakeskusten tulee varmistaa ohjelman toimintaedellytykset. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla METSO-ohjelmaa toteuttaa yksityismailla Suomen metsäkeskus ja valtion talouskäytössä olevilla alueilla (monikäyttömetsät) Metsähallitus. Metsäkeskuksen tulee varmistaa ohjelman toimintaedellytykset yksityismetsissä.

Edellä mainitut alueelliset toimijat tekevät yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Alueelliset toimijat voivat hankkia ohjelman toteutuksessa tarvittavaa resurssia, kuten puustoarvioita, maanomistajien kontaktointia ja ohjelman markkinointia, ostopalveluina sekä edistää ohjelman toteuttamista muun yhteistoiminnan avulla mm. ohjelman markkinointiin, viestintään ja kohteiden tarjonnan edistämiseen liittyvissä tehtävissä. METSO-ohjelmakauden 2008–2025 mukaista kohteiden välitystoimintaa ei jatketa, vaan elinvoimakeskus harkitsee kohdetarjonnan lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet kohdetarjontatilanteen mukaan.

Elinvoimakeskukset ja Metsäkeskus vastaavat siitä, että ohjelman toimenpiteet kohdennetaan alueellisesti vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti. Myös toimialuerajat ylittävällä yhteistyöllä parannetaan ohjelman vaikuttavuutta. Sidosryhmäyhteistyön tarkoituksenmukaisin toteutus päätetään alueellisesti ohjelman tavoitteet ja alueen ominaispiirteet huomioon ottaen.

METSO:n ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset seurantaryhmät yhdistetään. Seurantaryhmien yhdistäminen palvelee molempien ohjelmien tehokasta toimeenpanoa, tehostaa hallinnon työajankäyttöä sekä edistää ohjelmien toimenpiteiden yhteensovittamista ja synergiaa. Seurantaryhmien yhdistäminen mahdollistaa laajempien asiakokonaisuuksien käsittelyn, mikä on tarkoituksenmukaista esimerkiksi kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoon liittyvien aiheiden yhteydessä.

Aluetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla yhdeksi alueelliseksi luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleväksi ryhmäksi. Alueellisten ryhmien yhdistäminen edistää tiedonkulkua, tehostaa hallinnon työajankäyttöä sekä mahdollistaa alueellisten painopistealueiden (ns. monimuotoisuuskeskittymät, Helmi-keskittymät ym.) toimenpiteiden yhteensovittamisen. Yhdistämisellä tavoitellaan synergiaa myös alueellisten metsäohjelmien kanssa.

Toimenpide 15

- A. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat vuosittain METSO:n toteuttamistavoitteet elinvoimakeskuksille, Suomen metsäkeskukselle ja Metsähallitukselle.
- B. Aluetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla alueellisiksi luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleviksi ryhmiksi.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus

Muut osallistuvat tahot: sidosryhmät

4.11 Tutkimus- ja kehittämistarpeet

METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeet ovat parantaneet monimuotoisuuden turvaamisen tietopohjaa. Tutkimushankkeita ovat toteuttaneet yliopistot ja tutkimuslaitokset. METSO:n kehittämishankkeita ovat toteuttaneet kymmenet eri tahot. Tutkimus- ja kehittämishankkeissa on edistetty monipuolisesti METSO-ohjelman eri teemoja. Hankkeiden tuloksena on parannettu monimuotoisuuden suojelun tietopohjaa, kehitetty monimuotoisuuden turvaamisen menetelmiä ja toimintamalleja, vahvistettu alueellista ja paikallista METSO-viestintää sekä koulutettu ja laadittu oppaita. Tutkimus- ja kehittämishankkeita on toteutettu koko ohjelmakauden. Tutkimushanketoimintaa rahoitettiin enemmän ohjelmakauden alkupuolella.

METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeita on yleisesti ottaen pidetty hyödyllisinä ja onnistuneina. Ohjelman arvioinneissa on kuitenkin kiinnitetty huomiota siihen, että vaikuttavuuden parantamiseksi tulisi pyrkiä käytännönläheisyyteen ja tulosten käyttöönoton edistämiseen. Kehityskohtina on tunnistettu kehitettyjen toimintamallien pitkäaikainen soveltaminen ja skaalaaminen valtakunnallisiksi, hankkeiden tuloksista viestiminen sekä käytännön työssä tarvittavien tieto- ja menetelmätarpeiden tunnistaminen.

METSO-ohjelmassa on lisätty tietoa arvokkaista elinympäristöistä suojelun tueksi sekä tuotettu uutta tietoa esimerkiksi lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarviointeihin. Jatkossa nämä aiheet kytkeytyvät METSO-ohjelmaa luontevammin EU:n ennallistamisasetukseen ja sen kansalliseen toimeenpanoon. Tämän vuoksi laajempaa metsälajeihin ja -luontotyypeihin liittyvää tutkimusohjelmaa tai yksityiskohtaisempia selvitystarpeita ei esitetä osaksi METSON tutkimus- ja kehittämistarpeita.

METSO-ohjelma on ollut keskeinen talousmetsien luonnonhoidon kehittämisessä vuosina 2008–2025. Ohjelman kehittämishankkeissa on luotu työkaluja ja lisätty metsänomistajien ja ammattilaisten osaamista koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän avulla. METSO-ohjelman luonnonhoidon kehittämishankkeet ja yhteistoimintaverkostohankkeet ovat edistäneet yhteistyötä metsä- ja ympäristösektorin sekä maanomistajien ja eri toimijaryhmien välillä. Luonnonhoidon kehittämishankkeet ovat innovatiivisesti vastanneet ajankohtaisiin tarpeisiin ja parantaneet luonnonhoidon vaikuttavuutta. Hankkeet ovat kehittäneet yhteistyötä ja toimintamalleja metsien luonnonhoidon ja suojelun edistämiseksi, ja niiden tulokset ovat valtakunnallisesti sovellettavissa.

METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämistoimet tulee kohdentaa sellaisiin METSO-ohjelman toimenpiteitä edistäviin teemoihin, joihin ei muissa tutkimusohjelmissa tai kehittämishankekokonaisuuksissa paneuduta. Hankkeiden tulosten tulee olla valtakunnallisesti sovellettavissa ja vietävissä käytäntöön. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa kannattaa hyödyntää myös yhteiskehittämistä ja toteuttaa yhteishankkeita esimerkiksi Helmi-ohjelman kanssa. METSO-ohjelman metsäisten elinympäristöjen monimuotoisuuteen kohdentuvat tutkimus- ja kehittämishankkeet voivat tukea ennallistamisasetuksen toimeenpanoa.

Ohjelman tutkimus- ja kehittämisteemoja voisivat olla:

- METSO-ohjelman valintaperusteiden kehittäminen ja tarkentaminen tukemaan kansallisen ennallistamissuunnitelman toteuttamista
- suojelun vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantaminen
- ohjelman hyväksyttävyyden seuranta ja maanomistajien päätöksentekoprosessiin monimuotoisuuden turvaamisessa vaikuttavat tekijät
- metsätalouden ja luonnon monimuotoisuustoimien yhdistäminen ja valtavirtaistaminen
- tietojärjestelmien ja paikkatiedon kehittäminen
- talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantaminen sekä menetelmien kehittäminen

Toimenpide 16

- A. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö jatkavat METSO-ohjelman toteuttamista palvelevan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoittamista. Toimintaa suunnataan niin, että tulokset ovat sovellettavissa valtakunnallisesti, vietävissä osaksi ohjelman käytännön toimia sekä ovat hyödynnettävissä ennallistamisasetuksen toimeenpanossa.
- B. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat METSO-ohjelmassa luonnonhoidon kehittämiseksi hanketoimintaa, jossa tavoitteena on parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta sekä lisätä ja edistää elinympäristöjen tilaa parantavien toimien toteutusta ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeissa voidaan myös edistää, kehittää ja kokeilla uusia luonnonhoitotöiden rahoitusmalleja.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö

Muut osallistuvat tahot: hanketoimijat, Luonnonvarakeskus, Suomen ympäristökeskus

4.12 METSO-ohjelman seuranta ja arviointi

Ohjelmassa seurataan ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Lisäksi tarkastellaan ohjelman ekologista, sosiaalista ja taloudellista vaikuttavuutta tutkimuksen ja selvitysten pohjalta. Ohjelman seuranta ja arviointia tarvitaan ohjelman toimenpiteiden kehittämiseksi ja tarvittaessa resurssien uudelleen suuntaamiseksi.

Ohjelmasta kootaan vuosittain yhteenveto toimenpiteiden toteutumisesta. Käytännön seurantatyöhön osallistuvat tutkimuslaitoksista Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus. Seurannassa tehdään yhteistyötä EU:n biodiversiteettistrategian, Helmi-ohjelman ja ennallistamissuunnitelman seurantojen kanssa.

Toimenpide 17

- A. METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset seurantaryhmät yhdistetään: ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laajapohjaisen seurantaryhmän.
- B. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus osallistuvat ohjelman seurantaan ja seurannan tulosten raportointiin.
- C. METSO-ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus

4.12.1 Ympäristöhallinnon luonnonsuojelualueiden paikkatietokokonaisuuden uudistaminen

Metsähallituksen Arvo-hankkeessa yhtenä tavoitteena on uudistaa ympäristöhallinnon yhteiskäyttöinen luonnonsuojelualueiden paikkatietojärjestelmäkokonaisuus (Uljas) METSO-ohjelman toteutuksen ja seurannan tarpeisiin. Hankkeessa kehitetään rinnakkain toimintaa ja tietojärjestelmiä. Osana hanketta uudistetaan myös lupa- ja valvontavirastojen, elinvoimakusten ja ympäristöministeriön suojelualueiden maanhankintaa ja hallinnansiirtoja sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamista tukevat Uljas-paikkatietojärjestelmän osat. Uusiin tietojärjestelmäratkaisuihin tallennettavien tietojen tulee tukea METSO-ohjelman seuranta ja suojelualueiden perustietojen kokoamista aiempaa paremmin. Hankkeen toteutus perustuu käyttäjälähtöiseen kehittämiseen, jossa korostetaan toiminnan vastuuhenkilöiden ja käyttäjien aktiivista osallistumista ja palautteen merkitystä. Toimintamalli jatkuu myös hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen aikataulu ulottuu vuoteen 2027. Uusi paikkatietojärjestelmä toteutetaan ja käyttöön otetaan vaiheittain, mahdollistamalla jatkuva parantaminen ja uuden teknologian hyödyntäminen.

Toimenpide 18

Metsähallitus ottaa huomioon METSO-ohjelman tarpeet tietojärjestelmäkehittämisessä. Eri organisaatiot toimivat aktiivisessa yhteistyössä, jotta eri käyttäjien tietojärjestelmätarpeet tulevat otetuksi huomioon riittävällä tarkkuudella.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, Metsähallitus, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot: Lupa- ja valvontavirasto

5 Yhteenveto METSO-toimenpideohjelman toimenpiteistä ja kustannuksista

METSO-ohjelma parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa. Vaikutus on suurin eteläisessä Suomessa niissä luontotyypeissä, joiden suojeluun ja luonnonhoitoon ohjelman valintaperusteet toimintaa ohjaavat. Pohjoisessa Suomessa ohjelman avulla voidaan jatkossa rahoittaa luonnontilaisten ja vanhojen metsien vapaaehtoista suojelua.

METSO-ohjelmalla ei kuitenkaan yksin ratkaista kaikkia metsäisten elinympäristöjen suojelutarpeita. Ohjelmalla luodaan mahdollisuus metsäisten elinympäristöjen monimuotoisuuden tilan paranemiselle ja metsien suojelutason nostamiselle. METSO-ohjelma on yksi keino parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa, mutta monimuotoisuuden parantaminen suuremmassa mitassa edellyttää panostuksia ja osallistumista kaikilta yhteiskunnan osa-alueilta. Yksityisellä rahoituksella tehtävät luonnonsuojelun hankkeet, erilaiset lainsäädännön keinot ja eri toimijoiden omassa toiminnassaan tekemät toimenpiteet täydentävät METSO-ohjelman toimenpiteitä.

Ohjelman tärkeimpiä kustannuksia vuosille 2026–2030 on arvioitu alla. Suurimmat suorat kustannukset aiheutuvat luonnonsuojelualueverkoston kehittämisestä. Helmi-ohjelman mukainen pysyvän suojelun lisääminen 40 000 hehtaarilla aiheuttaa METSO-ohjelmassa viime vuosina toteutuneiden yksikkökustannusten perusteella noin 300 miljoonan euron kustannukset. Yksityismailla olevien luonnontilaisten ja vanhojen metsien kriteerien mukaisten kohteiden suojelun (arvio 10 000 hehtaaria) arvioidaan painottuvan Pohjois-Suomeen ja aiheuttavan noin 50 miljoonan euron kustannukset. Kustannukset ovat maanomistajille maksettavia kohdekorvauksia suojelun aiheuttamista taloudellisista menetyksistä ja ne maksetaan ympäristöhallinnon määrärahoista.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta maksettavista korvauksista ympäristötukeen ja luonnonhoitoon arvioidaan aiheutuvan noin 100 miljoonan euron kustannukset (alustava arvio).

Metsähallituksen arvioidut välittömät kustannukset luonnontilaisten ja vanhojen metsien inventoinnista vuosina 2024–2026 ovat 6,3 miljoonaa euroa ja alue-ekologisen suunnittelun ja verkoston kehittämisestä 540 000 euroa. Metsäisten luontotyyppien luonnonhoidon (lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoito, kulotukset) kustannukset ajanjaksolla 2026–2030 ovat 1,4 miljoonaa euroa Metsähallituksen arvion mukaan.

Ohjelman jokaiselle toimenpiteelle ei ole arvioitu kustannusta erikseen. Ne ovat kuitenkin pieniä suhteessa suojelualueverkoston kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Kaikki toimenpiteet eivät aiheuta kustannuksia. Osa kustannuksista sisältyy eri organisaatioiden toimintamenoihin.

Ohjelmalla on myös välillisiä vaikutuksia. Luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta METSO-ohjelma on tuonut metsänomistajille yhden vaihtoehdon lisää metsiensä taloudelliseen hyödyntämiseen. Ohjelma myös

6 Lähteet ja taustamateriaalit

Aapala, K., Anttila, S., Muttillainen, H. & Koskela, T. 2025. Tutkimus- ja kehittämishankkeet METSO:n tukena. Julkaisematon käsikirjoitus.

Alanen, A. & Aapala, K. (toim.) 2015. Soidensuojelutyöryhmän ehdotus soidensuojelun täydentämiseksi. Ympäristöministeriön raportteja 26/2015:1–175. <http://hdl.handle.net/10138/158285>

Anttila, S., Koskela, T., Löfström, I., Paloniemi, R. & Syrjänen, K. 2016. Luontoinventoinneista luontoarvojen turvaamiseen. METSO-ohjelman toteutus kunnissa ja seurakunnissa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2016. 56 s. <http://hdl.handle.net/10138/159801>

Anttila, S., Koskela, T., Aapala, K. & Muttillainen, H. (toim.). 2023. METSO-tilannekatsaus 2022 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 65/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 54 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-734-1>

Anttila, S., Koskela, T., Kuusela, S., Hänninen, H. & Löfström, I. 2018. METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeiden vaikuttavuus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 40/2018. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 64 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-614-8>

Anttila, S., Koskela, T., Syrjänen & K., Kuusela, S. (toim.) 2017. METSO-tilannekatsaus 2016. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 35/2017. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 30 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-417-5>

Anttila, S., Koskela, T., Syrjänen, K. & Kuusela, S. (toim.). 2017. METSO-tilannekatsaus 2016 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 35/2017. Luonnonvarakeskus. 32 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-417-5>

Anttila, S., Löfström, I., Aapala, K. & Syrjänen, K. (toim.). 2019. METSO-tilannekatsaus 2018 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 43/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 50 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-783-1>

Arnkil, N. 2023. Yhteistyöllä kohti monimuotoisempia talousmetsiä – Monimetsä-hankkeen loppuraportti 2019–2022. Suomen metsäkeskus. 33 s. Julkaisematon raportti. <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/monimetsa-hankkeen-2019-2022-loppuraportti.pdf>

Euroopan komissio 2020. Vuoteen 2030 ulottuva EU:n biodiversiteettistrategia. Luonto takaisin osaksi elämäämme. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0380R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0380R(01)&from=EN)

Euroopan komissio 2022. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Uusi EU:n metsästrategia 2030. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52021DC0572>

Euroopan komissio 2023. EU:n luonnontilaisten ja vanhojen metsien määrittelyä, kartoitusta, seurantaa ja tiukkaa suojelua koskevat komission suuntaviivat. Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2023. 27 s. <https://data.europa.eu/doi/10.2779/046553>

Euroopan komissio 2024. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1991 luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401991

- Hohti, J., Halme, P., Hjelt, M., Horne, P., Huovari, J., Lensu, A., Mäkilä, K., Mönkkönen, M., Sajeve, M. & Kotiaho, J. 2019. Kymmenen vuotta METSOa – Väliarviointi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman ensimmäisestä vuosikymmenestä. Ympäristöministeriön julkaisuja 2019:4. Ympäristöministeriö. Helsinki. 116 s. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161403>
- Horne, P., Korhonen, O., Kulovesi-Kilpinen, S., Laturi, J., Mäkilä, K., Sajeve, M., Sepponen, S. & Värre, U. 2025. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman loppuarviointi. Johtopäätökset ja suositukset. Valtioneuvoston julkaisuja 2025:52. 82 s. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-873-4>.
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s. <http://hdl.handle.net/10138/299501>
- Juslén, A., Sirkiä, S. The unknown northern green: evaluation of a national forest biodiversity research program. *Biodivers Conserv* 22, 811–823 (2013). <https://doi.org/10.1007/s10531-013-0444-1>
- Järvenreuna, V., Nyman, J., Kemppainen, R. & Valtakari, M. 2025. Helmi-elin ympäristöohjelman väliarviointi. Ympäristöministeriö & maa- ja metsätalousministeriö. 4.4.2025. 97 s. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/900ab893-cd60-414e-83b5-d2770ef2047d/f8707937-69ad-4c4b-ab41-f29fd23cbb4e/KIRJE_20250507082501.PDF
- Koivula, M., Siitonen, J., Tonteri, T., Assmuth, A., Hotanen, J.-P., Huhta, E., Kaitera, J., Lintunen, J., Salminen, H., Shorokhova, E. & Viitala, E.-J. 2025. Synteesiraportti: Talousmetsien luonnon monimuotoisuuden kehitys ja luonnonhoidon vaikuttavuus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 19/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 77 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-032-9>
- Koivula, M., Louhi, P., Miettinen, J., Nieminen, M., Piirainen, S., Puntila, P. & Siitonen, J. 2022. Talousmetsien luonnonhoidon ekologisten vaikutusten synteesi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 60/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 83 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-472-2>
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4816-3>
- Koskela, T. (toim.) 2017. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaaminen – Luken METSO-tutkimuksen 2013–2016 raportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 65/2017. Helsinki. 54 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-479-3>
- Koskela, T., Anttila, S., Aapala, K. & Mutttilainen, H. (toim.). 2022. METSO-tilannekatsaus 2021 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 56/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 56 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-464-7>
- Koskela, T., Anttila, S., Simkin, J., Aapala, K. & Syrjänen, K. (toim.). 2020. METSO-tilannekatsaus 2019 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 36/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 46 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-977-4>
- Koskela, T., Anttila, S., Syrjänen, K. & Kuusela, S. (toim.). 2015. METSO:n tilannekatsaus 2014 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 28/2015. Luonnonvarakeskus. 53 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-031-3>
- Koskela, T., Anttila, S., Syrjänen, K., Korpela, L., Aapala, K. ja Löfström, I. (toim.). 2018. METSO-tilannekatsaus 2017 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025.

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 13/2018. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 43 s.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-550-9>

Koskela, T., Kuusela, S., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.). 2016. METSO-tilannekatsaus 2015 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 20/2016. Luonnonvarakeskus. 26 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-224-9>

Koskela, T., Syrjänen, K., Loiskekoski, M. & Paloniemi, R. (toim.) 2010. METSO-ohjelman väliarvio 2010: toimintaohjelman käynnistyminen 2008–2009. <https://metsonpolku.fi/seuranta-ja-valiarvioinnit>

Kuusela, S., Anttila S., Halme P., Juslén A. 2017. Tutkimus tehostaa suojelutoimia: yhteenveto Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelman vaikuttavuudesta. Metsätieteen aikakauskirja vuosikerta 2017 artikkeli 6987. <https://doi.org/10.14214/ma.6987>

Kärkkäinen, L., Haakana, H., Hirvelä, H., Jokinen, M., Juutinen, A., Kangas, A., Kilpeläinen, H., Kniivilä, M., Koivula, M., Korhonen, K.T., Leppänen, J., Mutanen, A., Neuvonen, M., Pellikka, J., Punttila, P., Pynnönen, S., Syrjänen, K., Tuominen, S., Tuulentie, S. & Viitanen, J. 2023. Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun arviointi 2023. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 113/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 283 s. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-839-3>

Laita, A., Horne, P., Kniivilä, M., Komonen, A., Kotiaho, J., Lahtinen, M., Mönkkönen, M. & Rämö, A. K. 2012. METSO-ohjelman väliarvio 2012. – Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos ja Jyväskylän yliopisto. 63 s. <https://metsonpolku.fi/seuranta-ja-valiarvioinnit>

Laki metsätalouden määräaikaaisesta kannustejärjestelmästä. 71/2023.

<https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/71>

Luonnonsuojelulaki 9/2023. Annettu 5.1.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/9>

Löfström, I., Koskela, T., Anttila, S., Syrjänen, K. & Paloniemi, R. 2019. Metsäluonnon turvaaminen kuntien metsissä – METSO-ohjelmaa toteuttamassa. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 90/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 67 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-888-3>

Maa- ja metsätalousministeriö 2025. Metsätalouden tulosperusteiset tuet. Työryhmän muistio. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2025:3. 115 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-582-8>

Maa- ja metsätalousministeriö 2023. Kansallinen metsästrategia 2035. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2023:22. 55 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-740-2>

Metsänhoidon suositukset -verkkopalvelu <https://metsanhoidonsuosituks.fi/fi>

Metsälaki 1093/1996. Annettu 12.12.1996.

<https://finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/1996/1093/ajantasa/2023-04-21/fin>

Mikkonen, N., Leikola, N., Lahtinen, A., Lehtomäki, J. & Halme, P. 2018. Monimuotoisuudelle tärkeät metsäalueet Suomessa. Puustoisten elinympäristöjen monimuotoisuusarvojen Zonation-analyyysin loppuraportti. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 9|2018. Suomen ympäristökeskus. 99 s. <https://helda.helsinki.fi/bitstreams/b2817111-e11b-4c7f-a109-91730a56e3d4/download>

Rantala, M., Kuusela, S., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.). 2014. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2020. METSO:n tilannekatsaus 2013. Metlan työraportteja 293. Metsätutkimuslaitos. 39 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-40-2472-6>

Saijets, J. 2023. Luonnonmetsät Sápmi -työryhmä 5.9.2023. Sápmi luonnonmetsien kartoitus. Powerpoint -esitys. Ladattu 16.11. 2023. <https://koneensaatio.fi/wp-content/uploads/2023/09/Sapmin-luonnonmetsienkartoitus-2023-09-05.pdf>

Siitonen, J., Puntila, P., Korhonen, K.T., Heikkinen, J., Laitinen, J., Partanen, J., Pasanen, H. & Saaristo, L. 2020. Talousmetsien luonnonhoidon kehitys vuosina 1995–2018 luonnonhoidon laadun arvioinnin sekä valtakunnan metsien inventoinnin tulosten perusteella. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-056-4>

Suomen ympäristökeskus & Metsähallitus 2020. Natura 2000 -luontotyyppien inventointiohje. Versio 9. 5.6.2020. 78 s. <https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Luontotyyppiohjeistus-ver9-MH-SYKE-2020.pdf>

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016: 1–75. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4606-0>

Syrjänen, K., Korhonen, K. T., Puntila, P. & Siitonen, J. 2024. Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa -- Euroopan komission ohjeet ja kansallinen tarkastelu. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2024 <http://hdl.handle.net/10138/571053>

Syrjänen, K., Rantala, M., Sirkiä, S. & Anttila, S. (toim.). 2013. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2020. METSON tilannekatsaus 2012. Metlan työraportteja 264. Metsäntutkimuslaitos. 44 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-40-2418-4>

Valtioneuvosto 2008. Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. Valtioneuvosto 27.3.2008. 13 s.

Valtioneuvosto 2014. Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman jatkamisesta 2014–2025. https://metsonpolku.fi/documents/115183005/124140911/METSOperiaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sSuomi_valmis_05062014.pdf/83cfb551-c160-e107-75ff-c663ba4c1bf8/METSO_periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sSuomi_valmis_05062014.pdf?t=1655807546172

Valtioneuvosto 2025. Valtioneuvoston periaatepäätös vanhan metsän kriteerit ja luonnontilaisen metsän määritelmä Suomessa. [Valtioneuvoston periaatepäätös YM/2024/57 - Valtioneuvosto](#)

Venäläinen A., Lehtonen I., Laapas M., Ruosteenoja K., Tikkanen O.-P., Viiri H., Ikonen V.-P. & Peltola H. 2020. Ilmastonmuutos lisää metsätuhojen riskejä Suomessa. Metsätieteen aikakauskirja vuosikerta 2020 artikkeli 10454. <https://doi.org/10.14214/ma.10454>

Viitala, E.-J., Saaristo, L., Matila, A. & Hilska-Aaltonen, M. 2025. Selvitys ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämisestä osana luonnonsuojelualueverkoston kehittämistä. Tapion raportteja 79. 60 s. <https://tapio.fi/wp-content/uploads/2025/04/Selvitys-ymparistollisten-tarjouskilpailujen.pdf>

LIITTEET

Liite 1. METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden jakaantuminen ohjelmien kesken vuosina 2026–2030

Taulukkoon ovat koottuina tässä valmistelumuistiossa ehdotetut METSO-ohjelman sekä Helmi-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksen toimenpiteiden toteutuksen jakautuminen ohjelmien välillä vuosina 2026–2030. Toimenpiteet käsittävät yksityismaiden, valtionmaiden sekä julkisyhteisöjen suojele-, ennallistamis-, kunnostus- ja luonnonhoitotoimenpiteet, toimet koskien ohjelmien edistymisen seurantaa ja raportointia sekä muita ohjelmien toimeenpanoa tukevia toimia ja tavoitteita.

METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman toteutuksen jakautuminen vuosina 2026–2030	METSO	Helmi
Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen		
Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen yksityismailla (pysyvä suojele)	x	x (suot)
Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen valtion mailla (pysyvä suojele)	x	
Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen kuntien omistamilla alueilla (pysyvä suojele)	x	
Määräaikainen suojele ympäristötuella yksityismailla	x	
Alue-ekologisen verkoston kehittäminen valtion mailla	x	
Valikoitujen kohteiden suojele suojelualueiden läheltä hakkuun jälkeen (ns. tukialueet)		x
Ennallistaminen ja luonnonhoito luonnonsuojelualueilla (luonnonsuojelulain nojalla perustetut alueet)		
Soiden ennallistaminen		x
Lintuvesien kunnostus ja hoito		x
Haitallisten vieraslajien minkin ja supikoiran torjunta lintuvesikohteilta		x
Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito		x
Metsien ennallistaminen ja luonnonhoito		x
Lähteiden ja lähteikköjen ennallistaminen		x
Purojen ja norojen kunnostaminen		x
Fladojen ja kluuvien kunnostaminen		x
Rantaelinympäristöjen kunnostaminen		x

METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman toteutuksen jakautuminen vuosina 2026–2030	METSO	Helmi
Ennallistaminen ja luonnonhoito yksityismailla (muut kuin luonnonsuojelulain nojalla perustetut alueet)		
Talousmetsien luonnonhoito (luonnonhoitohankkeet ja kulotus)	x	
Metsien ennallistaminen ja luonnonhoito		x
Soiden ennallistaminen		x
Lintuvesien kunnostus ja hoito		x
Haitallisten vieraslajien minkin ja supikoiran torjunta lintuvesikohteilta		x
Kosteikoiden perustaminen		x
Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito		x
Lähteiden ja lähteiköiden ennallistaminen		x
Purojen ja norojen kunnostaminen		x
Vaellusyhteyksien palauttaminen		x
Fladojen ja kluuvien kunnostaminen		x
Rantaelinympäristöjen kunnostaminen		x
Ennallistaminen ja luonnonhoito valtion monikäyttömetsissä		
Soiden ennallistaminen		x
Lehtojen hoito	x	
Harjujen ja paahdeympäristöjen hoito	x	
Kulotus	x	
Vaellusesteiden poisto		x
Purojen kunnostus		x
Ennallistaminen ja luonnonhoito muiden julkisyhteisöjen alueilla		
Soiden ennallistaminen		x
Lintuvesien kunnostus ja hoito		x
Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito		x
Metsien ennallistaminen ja luonnonhoito		x
Lähteiden ja lähteiköiden ennallistaminen		x

METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman toteutuksen jakautuminen vuosina 2026–2030	METSO	Helmi
Purojen ja norojen kunnostaminen		x
Vaellusyhteyksien palauttaminen		x
Fladojen ja kluuvien kunnostaminen		x
Rantaelinympäristöjen kunnostaminen		x
Talousmetsien luonnonhoidon edistäminen metsänhoidossa	x	
Metsään.fi-palvelussa esitettävän luontotiedon kehittäminen	x	
Metsäalan toimijoiden koulutus	x	
Maanomistajien informaatio-ohjaus ja koulutus	x	x
Viestintä	x	x
Tietopohjan parantaminen	x	x
Talousmetsien luonnonhoidon kehittäminen	x	
Toimenpiteiden vaikutusten seuranta	x	x
Tietojärjestelmien ja tiedonhallinnan kehittäminen	x	x
Ohjelman toimeenpanon seuranta ja arviointi	x	x

Liite 2. Ehdotetut METSO-ohjelman toimenpiteet vuosille 2026–2040

NRO	TOIMENPIDE	VASTUUTAHOT	MUUT OSALLISTUVAT TAHOT
Ohjelman kesto ja kohdentuminen		YM, MMM	EVK, SMK, MH, Syke, Luke
1	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat METSO-ohjelmaa vuosina 2026–2040 koko maassa. Ohjelman toteutuskausi jaetaan kahteen jaksoon: vuodet 2026–2030 ja 2031–2040. METSO-ohjelman tavoitteet vuosille 2031–2040 päivitetään alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden pohjalta. Samassa yhteydessä otetaan huomioon muut mahdolliset muutostarpeet.		
METSO-ohjelman ja Helmi-elinympäristöohjelman yhteistyö		YM, MMM	EVK, SMK, MH, Syke, Luke
2A	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ja ohjelmia toimeenpanevat alueelliset toimijat edistävät metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotavoitteita siten, että METSO- ja Helmi-ohjelmat muodostavat hallinnonalarajoista riippumattoman, vaikuttavan ja kustannustehokkaan toimintakokonaisuuden. Elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimia suunnitellessa alueelliset toimijat ottavat huomioon molempien ohjelmien kattamat elinympäristöt ja keinovalikoimat.		
2B	Ympäristöministeriön rahoittamat metsäisten elinympäristöjen luonnonhoidon ja ennallistamisen tavoitteet ovat osa Helmi-ohjelmaa.		
Luonnontieteelliset valintaperusteet ja niiden kehittäminen		YM, MMM	Syke, METSON seurantatyöryhmässä mukana olevat sidosryhmät
3A	Ympäristöministeriö jatkaa vuonna 2016 päivitettyjen METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden käyttöä METSO-ohjelman v. 2008–2025 toiminta-alueella. Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa valintaperusteiden käyttöä koko maassa.		
3B	Ympäristöministeriö kohdentaa pysyvää suojelua Pohjois-Suomessa ensi sijassa valtioneuvoston periaatepäätöksen kriteerien mukaisille luonnontilaisten ja vanhojen metsien kohteille. Suojelurajaukset laaditaan yhteistyössä maanomistajien kanssa tarkoituksenmukaisina.		
3C	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät ennallistamissuunnitelman mahdollisesti edellyttämät täydennykset ja tarkennukset METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin. Täydennykset tehdään koskien koko maata.		

NRO	TOIMENPIDE	VASTUUTAHOT	MUUT OSALLISTUVAT TAHOT
Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen yksityismailla		YM, EVK:t	
4A	Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät luonnonsuojelualueverkostoa yksityismailla perustuen Helmi-ohjelmassa määritettyyn tavoitteeseen sekä luonnontilaisten ja vanhojen metsien periaatepäätökseen yhteensä 50 000 hehtaarilla vuosina 2026–2030. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua. Helmi-ohjelman mukainen soidensuojelu siirtyy osaksi vuosien 2031–2040 luonnonsuojelualueverkoston kehittämistavoitteita, mikä otetaan huomioon pinta-alatavoitteen määrittelyssä. Elinvoimakeskukset vastaavat ohjelman toteuttamistyöstä.		
4B	Ympäristöministeriö määrittää ohjelmalle valtakunnalliset kohdentamisen painopistealueet, jotka toimivat ohjeellisina määrärahan kohdentamisperusteina. Painopisteitä päivitetään ohjelman etenemisen aikana ja toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla.		
4C	Alueelliset elinvoimakeskukset määrittävät kohdevalintojen painopisteet toimialueellaan. Tässä otetaan huomioon alueelliset luonnon ominaispiirteet sekä kohteiden säilymiseen liittyvät uhkatekijät. Ympäristöministeriö ohjaa alueellisten kohdevalintojen painopisteiden laatimista elinvoimakeskuksissa.		
4D	Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät yhteistyössä METSO-ohjelman valintaperusteiden rinnalle menetelmän tarjottujen kohteiden suojelun kustannustehokkuuden vertailuun. Menetelmä parantaa kohdevalinnan läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja maanomistajien tasapuolista kohtelua. Menetelmää sovelletaan alueellisesti.		
Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen valtion mailla		MMM, YM	MH
5A	Metsähallitus inventoi maastokauden 2026 loppuun mennessä valtion potentiaaliset 20.3.2025 periaatepäätöksen mukaiset luonnontilaiset ja vanhat metsät. Kriteerit täyttävät luonnontilaiset ja vanhat metsät suojellaan pysyvästi. Saamelaisten kotiseutualueen eteläpuolella kriteerit täyttäviä metsiä on arviolta 80 000–90 000 hehtaaria, josta on jo suojeltu noin 32 000 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet valtion maiden suojelulle johdetaan kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.		
5B	Metsähallituksen hallitus tekee maa- ja metsätalousministeriölle esitykset maastokausien 2025 ja 2026 inventointien valmistuttua luonnonsuojelulailla suojeltavista luonnontilaisista ja vanhoista metsistä. Metsähallituksen esitysten pohjalta maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hallituksen esitykset sisällytettäväksi valtion talousarvioon alueiden siirtämisestä Metsähallituksen tuottovaateen alaisesta omaisuudesta Luontopalveluiden käytössä olevaan muuhun omaan pääomaan. Eduskunnan tekemien Metsähallituksen tasetta koskevien päätösten jälkeen ympäristöministeriö valmistelee säännökset uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta.		

NRO	TOIMENPIDE	VASTUUTAHOT	MUUT OSALLISTUVAT TAHOT
Valtion maiden alue-ekologisen verkoston kehittäminen		MMM	MH
6A	Metsähallitus jatkaa alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämis ehdotusten pohjalta. Menetelmän kehittämisessä kiinnitetään huomiota läpinäkyvyyden lisäämiseen ja vaikuttavuuden pidemmän aikavälin arviointiin.		
6B	Valtion monikäyttömetsien ja alue-ekologisen verkoston lajistospelvityksiä edistetään Metsähallituksen omilla ja yhteistyönä toteutettavilla hankkeilla.		
6C	Metsähallitus täydentää alue-ekologista verkostoa luonnontilaisten ja vanhojen metsien inventoinnissa, lajistospelvityksissä sekä metsäsuunnittelun yhteydessä löydettyillä Metsähallituksen ympäristöoppaan kriteerit täyttävillä luontokohteilla.		
Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus yksityismetsissä		MMM	SMK
7A	Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä ympäristötuella vuosina 2026–2030 yhteensä 30 000 hehtaarilla, joka käsittää 20 000 hehtaaria uusia ympäristötukisopimuksia ja noin 10 000 hehtaaria (arvio) edellisen METSO-kauden toteuttamatta jäänyttä pinta-alaa. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.		
7B	Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä luonnonhoito- ja kulotushankkeilla vuosina 2026–2030 yhteensä 2 000 hehtaarilla vuoteen 2030 mennessä. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.		
7C	Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuutta 20 vuoden ympäristötukisopimukseen lisävaihtoehtona 10 vuoden ympäristötukisopimukselle.		
7D	Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuksia muuttaa nykyistä metsätalouden luonnonhoidon tukijärjestelmää metsänomistajia kannustavampaan suuntaan.		
7E	Maa- ja metsätalousministeriö varautuu kehittämään metsäisten luontotyyppien ennallistamis- ja luonnonhoitomenetelmiä sekä metsätalouden kannustejärjestelmää kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.		
Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus valtion mailla		MMM	MH
8A	Valtion monikäyttömetsien lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoidon sekä tulen käytön määrälliset vähimmäistavoitteet vuoden 2030 loppuun mennessä ovat: lehtojen hoito 95 kappaletta (arvio), paahde-elinympäristöjen hoito 190 hehtaaria ja tulen käyttö 2 700 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.		
8B	Metsähallitus aloittaa vuonna 2027 ennallistamisasituksen kansallisen suunnitelman valmistelussa määriteltävien metsäisten luontotyyppien tietotarpeiden täyttämisen siten, että tarvittavat luonnonhoitotoimenpiteet voidaan aloittaa, kun suunnitelma toimeenpanosta on hyväksytty.		

NRO	TOIMENPIDE	VASTUUTAHOT	MUUT OSALLISTUVAT TAHOT
	Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen ja monimuotoisuuden edistäminen kuntien omistamilla alueilla	YM, EVK:t	Kuntaliitto, kunnat
9A	Kunnat voivat tarjota kohteitaan METSO-ohjelmaan luonnonsuojelulain mukaiseen pysyvään suojeluun. Suojelusta maksettavia korvauksia kuitenkin kohdennetaan lähtökohtaisesti kuntien metsätalouskäytössä oleville alueille.		
9B	Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto/kunnat tarkastelevat yhteistyössä luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen ja alueiden virkistyskäytön rahoituskanavien kokonaisuutta sekä edistävät eri rahoitusmahdollisuuksien käyttöä alueellisessa monimuotoisuustyössä. Kehittämistyössä huomioidaan myös Helmi-ohjelman tavoitteet ja toimeenpanokeinot sekä tunnistetut luonnon monimuotoisuuskeskittymät.		
	Ympäristöllisten tarjouskilpailujen pilotointi	YM, EVK:t	
10	Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset toteuttavat pilottihankkeen tai -hankkeet, joissa kokeillaan ja kehitetään suojelusta maksettavien korvaustasojen porrastamista luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä.		
	Taloustmetsien luonnonhoidon edistäminen metsänhoidossa	MMM	Luke, SMK, Tapio Oy, muut sidosryhmät
11A	Metsänhoidon suositusten luonnonhoidon päivityksissä kiinnitetään erityistä huomiota toimenpiteisiin, jotka edistävät metsäisten elinympäristöjen hyvän tilan saavuttamista. Ensimmäisenä päivitetään lehtojen, harjumetsien ja puustoisten soiden suositukset. Metsänhoidon suositusten luonnonhoitotoimien käytäntöön viemistä ja kohdentamista tehostetaan koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin.		
11B	Tehostetaan ennallistamisasetuksen metsäindikaattoreiden tilanteen parantamista koskevaa informaatio-ohjausta.		
	Metsään.fi-palvelussa esitettävän luontotiedon kehittäminen	MMM	SMK
12A	Suomen metsäkeskus parantaa metsälakikohteita koskevan luontotietoaineiston laatua ja kattavuutta.		
12B	Suomen metsäkeskuksessa kehitetään luontotyyppien tilaa ja ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia kuvaavien paikkatietojen tiedontuotantoa ja tuodaan nämä paikkatiedot osaksi Metsään.fi-palvelua.		
	Metsäalan toimijoiden koulutus	MMM	SMK
13A	Metsäkeskus järjestää vuosittain koulutusta ympäristötukihakemusten ja luonnonhoitohankkeiden valmistelusta metsäalan toimijoille verkko- ja maastokoulutuksina. Koulutusten ohella toimijoille tarjotaan myös muuta tukea ympäristötukihakemusten valmisteluun. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään ohjeet ympäristötukihakemuksen laadintaan ja luonnonhoidon tuen hakemiseen sekä ohjeet rahoitettavista ympäristötukikohteista ja elinympäristövaatimuksista. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään esimerkkejä tuettavista luonnonhoidon töistä.		
13B	Metsäkeskus aktivoi toimijoita osallistumaan ympäristötuki- ja luonnonhoitohankekoulutuksiin sekä paikkatietoaineistojen käyttökoulutuksiin mm. toimijatapaamisissa ja monikanavaisella viestinnällä.		

NRO	TOIMENPIDE	VASTUUTAHOT	MUUT OSALLISTUVAT TAHOT
Viestintä		YM, MMM	SMK, EVK:t, MH, Luke, Syke, muut sidosryhmät
14A	Ympäristöministeriö yhdistää METSON ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdeksi molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi.		
14B	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö linjaavat yhteistyössä METSO- ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset viestintätoimet. Viestintäryhmä toteuttaa valtakunnallista viestintää. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.		
METSO-ohjelman organisointi ja yhteistyö		YM, MMM, EVK:t, SMK, MH	sidosryhmät
15A	Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat vuosittain METSON toteuttamistavoitteet elinvoimaketuksille, Suomen metsäkeskukselle ja Metsähallitukselle.		
15B	Alueetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla alueelliseksi luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleviksi ryhmiksi.		
Tutkimus- ja kehittämistarpeet		MMM, YM	hanketoimijat, Luke, Syke
16A	Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö jatkavat METSO-ohjelman toteuttamista palvelevan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoittamista. Toimintaa suunnataan niin, että tulokset ovat sovellettavissa valtakunnallisesti, vietävissä osaksi ohjelman käytännön toimia sekä ovat hyödynnettävissä ennallistamisasetuksen toimeenpanossa.		
16B	Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat METSO-ohjelmassa luonnonhoidon kehittämiseksi hanketoimintaa, jossa tavoitteena on parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta sekä lisätä ja edistää elinympäristöjen tilaa parantavien toimien toteutusta ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeissa voidaan myös edistää, kehittää ja kokeilla uusia luonnonhoitotöiden rahoitusmalleja.		
METSO-ohjelman seuranta ja arviointi		YM, MMM	Syke, Luke
17A	METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset seurantaryhmät yhdistetään: ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laajapohjaisen seurantaryhmän.		
17B	METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus osallistuvat ohjelman seurantaan ja seurannan tulosten raportointiin.		
17C	METSO-ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.		
Ympäristöhallinnon luonnonsuojelualueiden paikkatietokokonaisuuden uudistaminen		YM, MH, EVK:t	Lupa- ja valvontavirasto
18	Metsähallitus ottaa huomioon METSO-ohjelman tarpeet tietojärjestelmäkehittämisessä. Eri organisaatiot toimivat aktiivisessa yhteistyössä, jotta eri käyttäjien tietojärjestelmätarpeet tulevat otetuksi huomioon riittävällä tarkkuudella.		

Liite 3. Eriävä mielipide

11.6.2025

Ympäristöjärjestöjen eriävä mielipide METSO-seurantatyöryhmän esitykseen

Me esitystä laatineessa seurantatyöryhmässä mukana olleet ympäristöjärjestöt Greenpeace, Suomen luonnonsuojeluliitto ja WWF Suomi jätämme eriävän mielipiteen METSO-työryhmän esitykseen, sillä katsomme, että nyt esitetty ohjelmaluonnos ei vastaa Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin eikä hallitusohjelman tavoitteisiin luontokadon pysäyttämiseksi. METSO-ohjelman kautta tulee olla mahdollista tehdä paljon nyt esitettyä enemmän metsäluonnon hyväksi.

Metsiensuojelun tavoitetaso ei riitä luontokadon pysäyttämiseen

Luvun 4.4.1 toimenpide A

Luontokato jatkuu ilman merkittävää suojelupinta-alan lisäystä¹. Ennen vuoden 2023 eduskuntavaaleja puolueet olivat lähes yksimielisiä siitä, että Etelä- ja Keski-Suomen metsien osalta tulisi tavoitella 10 % suojelutasoa, eli yli kolminkertaistamista nykytasosta, kuten lakisääteinen Suomen Luontopaneeli suosittaa². Työryhmän esittämä tavoite jää kuitenkin kauas tästä. Muistiossa tyydytään ainoastaan vahvistamaan jo edellisellä hallituskaudella HELMI-periaatepäätöksessä linjattu 40 000 ha suojelutavoite ja korottamaan sitä yksityismaiden vanhojen metsien osalta vaatimattomalla 10 000 hehtaarilla. Näillä luvuilla paljon arvokasta vanhaa metsää Pohjois-Suomessa jäisi ilman suojelun korvausta, ja Etelä-Suomen metsien suojeluaste nousisi parhaimmillaankin vain muutamalla prosentilla kymmenyksellä, jääden yhä reilun 3 % tuntumaan³. Tällaisella lisäystahdilla (n. 8000 ha / vuosi) 10 % suojelutason saavuttaminen Etelä-Suomessa veisi lähes sata vuotta, mikä on räikeässä ristiriidassa luontokadon pysäyttämistavoitteen aikataulun kanssa⁴, ja moni suojelun arvoinen metsä ehdittäisiin hakata.

Myös Pohjois-Suomen arvometsät ansaitsevat mahdollisuuden päästä suojeluun

Luku 4.4.1

Pohjois-Suomessa suojelutilanne on lähtökohtaisesti Etelä-Suomea parempi. Samalla Suomen jäljellä olevat, kaikkein luonnontilaisimmat metsät sijaitsevat juuri pohjoisessa, eikä niistä ole varaa menettää enää yhtään vain siksi, että suojelusta kiinnostuneille metsänomistajille ei ole tarjolla rahoitusta. METSO:n tulisi mahdollistaa EU:n biodiversiteettistrategian tarkoittamien vanhojen metsien suojelu myös Pohjois-Suomessa. Nyt näin ei tapahdu, sillä Pohjois-Suomessa metsien suojeluperusteeksi esitetään ainoastaan Petteri Orpon hallituksen kriteerejä, jotka nostavat vanhan metsän suojelukynnystä huomattavasti aiemmissa inventoinneissa käytettyä korkeammalle ja rajaavat siten arvokkaita vanhoja metsiä suojelukynnyksen ulkopuolelle. Kriteereillä ei ole minkäänlaista hyväksyntää Suomen tiedeyhteisöltä, eikä suojeluperusteissa tulisi siksi rajautua niihin⁵⁶⁷. Vapaaehtoisen suojelun rahoituksen ulkopuolelle jäisi käytännössä myös muita monimuotoisuudelle arvokkaita metsäkohteita, kuten lehtoja ja reheviä jokivarsien metsiä. Tätä emme voi hyväksyä.

Valtion maiden toimenpiteissä itsestäänselvät linjauksetkin jäävät tekemättä

Lukujen 4.4.2 ja 4.4.3 toimenpiteet

Erityisen vaatimaton esitys on valtion maiden osalta, sillä esitetyt toimenpiteet eivät tuo mitään uutta jo aiemmin päätettyyn. Muistio esittää toimenpiteenä, että Metsähallitus jatkaisi alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämisehdotusten pohjalta, mutta ei tarkenna miten. Ko. raportin kehittämisehdotukset koskivat myös suojelutoimia, joista olisi tullut linjata nyt konkreettisesti. Alue-ekologisen verkoston luontokohteiden aarniometsäkuviot, muut luonnontilaisten ja vanhojen metsien kohteet sekä pienvesikohteet kattavat lähes 400 000 hehtaaria⁸. Nämä alueet on jo asetettu puuntuotannon ulkopuolelle ja ne ovat Metsähallituksen omalla päätöksellä suojeluvia. Ne kuuluvat kuitenkin Metsätalous Oy:n taseeseen eikä niillä ole luonnonsuojelulain tuomaa pysyvän suojelun turvaa. Näemme, että näiden valtion mailla sijaitsevien vanhojen metsien ja luonnontilaisten metsien pysyvän suojelun pitäisi olla kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta nyt itsestäänselvää, kuten työryhmän työssä toimme esiin.

Luku 4.4.2

Saamelaisten kotiseutualueen osalta työryhmän esitys toteaa Saamelaiskäräjälain 9 § mukaisen neuvottelut, jotka alueella on inventoinneista ja itse suojelupäätöksistä käytävä. Muistio ei kuitenkaan tarkenna prosessille tavoitteita tai aikataulua, jolloin kirjaus jää varsin tyhjäksi. Me ympäristöjärjestöt esitimme, että muistiossa olisi tullut huomioida Saamelaiskäräjien virallinen kanta alueelle soveltuvista kriteereistä sekä tarkentaa neuvottelujen aikataulu.

Ennallistamisasetuksen toimeenpano ei voi alkaa vasta 2030-luvulla

Luvut 4.4 ja 4.5

EU:n ennallistamisasetus on jo voimassa olevaa yhteisön lainsäädäntöä, jonka ensimmäinen tavoitevuosi on 2030. Kun METSO-ohjelma on tärkeimpiä väyliä toteuttaa asetuksen toimeenpanoa yksityismailla, on toimia siis saatava käyntiin jo ennen vuotta 2030. Työryhmän muistion esitys siitä, että ohjelman tavoitteet tarkastellaan yhteen ennallistamisasetuksen tavoitteiden kanssa vasta jaksolle 2031-2040 tulee liian myöhään. METSO:n tavoitteet tulee yhdenmukaistaa kansallisen ennallistamissuunnitelman kanssa välittömästi suunnitelman valmistuttua.

Riittävä rahoitus ja resurssit edellyttävät isompaa korjausliikettä

Luku 4.7

Vaikka työryhmässä tunnistettiin, että pysyvän suojelun kysyntä ylittää selvästi suojelun toteutukseen käytettävissä olevat resurssit se ei esitä ratkaisuja metsien suojelun riittävän rahoituksen turvaamiseksi. Tätä emme voi hyväksyä.

Me ympäristöjärjestöt olemme esittäneet, että METSO-ohjelmaa kehitettäisiin huomattavasti nykyistä vaikuttavamaksi työkaluksi, jolla metsänomistajien suojeluhaluihin ja neuvontatarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan ilman kohtuuttoman pitkiä jonotusaikoja. METSO-suojelua on jonottanut paikoin jopa kymmenkertainen hehtaarimäärä, mihin hallitus on myöntänyt rahoitusta⁹. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksessa vuosittain kyetään toteuttamaan vain muutama kymmenen kohdetta, kun vireillä on jopa yli 300 hakemusta.

Ongelmana on paitsi riittämätön suojelurahoitus, myös pula hakemusten käsittelijöistä. Hallitusohjelman mukaan ”Yksityisten metsänomistajien tietoisuutta erityisen suojeluarvon omaavien metsien suojelumahdollisuuksista lisätään.” Jotta tämä toteutuisi, tarvittaisiin ELY-keskuksiin ja Metsäkeskukseen moninkertainen määrä henkilöstöä ja resurssointi sen mukaisesti. Nyt vain oletetaan, että yksityinen sektori paikkaa hallinnon leikkaukset, ilman mitään velvoittavuutta, että näin todella tapahtuu.

Me ympäristöjärjestöt näemme, että METSO-ohjelman jatkokauden lähtökohtana tulee olla tasokorotus valtion budjettirahoitukseen, rahoituksen kasvattaminen aiheuttajaperiaatteen mukaisesti sekä yksityisen rahoituksen mekanismit, jotka mahdollistavat METSO-ohjelman mukaisen suojelun osana yritysten liiketoimintaa.

Yhteenveto

Me allekirjoittaneet ympäristöjärjestöt näemme METSO:n tärkeänä ohjelmana ja on hienoa, että se on laajenemassa kattamaan koko maan. METSO:lla on kuitenkin mahdollista tehdä paljon nyt esitettyä enemmän suomalaisen metsäluonnon hyväksi ja metsänomistajien tarpeisiin vastaamiseksi. METSO-seurantatyöryhmän työskentelyn aikana on tuotu esille eri tutkimuslaitosten esityksiä mekanismeista, joilla METSO-ohjelmasta voisi tehdä huomattavasti nykyistä vaikuttavamman, mutta nämä eivät päätyneet työryhmän esitykseen asti. Ympäristöministeriössä on luonnonsuojelulakiin

valmisteilla muutoksia, joilla mahdollistetaan rahoituksen uudenlainen kohdentaminen myös METSO-ohjelman toimeenpanossa. Seuraavalle toimintakaudelle on vielä täysin mahdollista valmistella näiden keinojen käyttöönottoa.

Suomessa on jo pitkä kokemus suojelun ja ennallistamisen toimeenpanosta. Vakiintuneen ja laajasti hyväksytyn METSO-ohjelman puitteissa tämän työn vaikuttavuutta on syytä lähteä kasvattamaan nyt ehdotettua rohkeammin.

Kaisa Kosonen
Greenpeace

Liisa Toopakka
Suomen luonnonsuojeluliitto

Mai Suominen
WWF Suomi